

UNITÁRIUS ÉLET

55. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
2000. NOVEMBER-DECEMBER

Kéthavonta megjelenő folyóirat

Dürer:

Jézus születése, 1509-1511 körül, fametszet

A TARTALOMBÓL:

Lelki útravaló:
Karácsonyi áhítat

Millenniumi emlékünnepe
Pestszentlőrincen

Teológiai műhely

Emlékezés R. Filep Imre
püspöki helynökre

Unitárius elődeinkről...

Beszélgetés Tirnovan Ari Vid
unitárius képzőművésszel

Kultúra és vallás

Egyházközségeink életéből

*Istentől áldott, boldog Karácsonyt
és békés új évezred kezdetet
kívánunk olvasóinknak!*

Kedves Olvasóink!

Ezzel a szép, színes nyomású címlappal büszkünk az évezredtől. Karácsonyi ajándéknak szánjuk olvasóinknak.

Lapunkhoz csekket is mellékelünk, hogy jövő évi előfizetéseiket megkönnyítsük. Habár egyházunk nehéz anyagi helyzetben van, az Unitárius Elet előfizetési díja nem emelkedik.

Mégis arra kérjük olvasóinkat - amennyiben tehetik -, hogy felülfizetésekkel támogassák egyházi sajtónk megjelenését.

Belföldön változatlanul 200,- Ft egyes szám ára, az éves előfizetési díj 1200,- Ft. Külföldre az éves előfizetés 2400,- Ft. Kérjük külföldi olvasóinkat, hogy ne magáncsekkben juttassák el adományukat, mert azokat nem áll módunkban beváltani! International Money Order, vagy Cashier's Check formájában küldjék el előfizetéseiket, vagy magyarországi rokonaikat, ismerőseiket kérjék meg a befizetésre.

Köszönetet mondok adományaikért, támogatásukért. Köszönöm szerkesztő társaim, a szerzők önkéntes áldozatos munkáját!

A Szerkesztő Bizottság nevében szép, békés Karácsonyt, és hittel, reményekkel, jó cselekedetekkel teli új évszázadot, évezredet kívánok Mindannyiuknak, sok szeretettel!

Orbókné Szent-Iványi Ilona
főszerkesztő

Olvassuk együtt a Bibliát hétről-hétre!

*„Mert született néktek ma a Megtartó,
ki az Úr Krisztus, a Dávid városában”
(Lk. 2,11)*

December 4-10.	Mt. 1; 18-25
December 11-17.	Lk. 1; 46-54
December 18-24.	Lk. 2; 1-20
December 25-31.	Lk. 2; 25-32

Unitárius vallási műsorok a médiában

Magyar Televízió - M1-es csatorna

*Unitárius templomok -
Tornások és kazetták*
december 10., vasárnap 11.00

Örömhír
december 17. vasárnap, 15.30

Magyar Rádió - Kossuth adó
„Egy az Isten” c. unitárius felőrá
december 29., péntek 13.30

2001-ben

Magyar Rádió - Kossuth adó

Istentisztelet-közvetítés
január 28., vasárnap 10.00
november 4., vasárnap 10.00

„Egy az Isten” c. unitárius felőrá
február 23., péntek 13.30
március 30., péntek 13.30
április 27., péntek 13.30
május 25., péntek 13.30
június 29., péntek 13.30
július 27., péntek 13.30
augusztus 31., péntek 13.30
szeptember 28., péntek 13.30
október 26., péntek 13.30
december 28., péntek 13.30

Magyar Televízió - M1-es csatorna

Istentisztelet-közvetítés
szeptember 30., vasárnap 10.00

Őszi hálaadás „Örömhír” c. műsor
február 11., vasárnap 16.00
március 11., vasárnap 16.00
augusztus 26., vasárnap 16.00
december 16., vasárnap 16.00

„Útmutató” c. műsor
október 24., szerda 16.30
„Jó reggelt adj Istenem!”
gyermekműsor

március 24., szombat 8.00
március 31., szombat 8.00
április 7., szombat 8.00
április 14., szombat 8.00

Lapzárta minden páros hó 10-én van. A később beérkezett irásokkal szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártaig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő irásoknál figyelembe venni.

Ellenkező esetben a szerkesztési és nyomdai munkák elhúzódhatnak és késhet a lap megjelenése.

Lapfűlajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Orbókné Szent-Iványi Ilona

Rovatvezetők:
Kászoni József
(hazai és határon túli kultúra),
Kelemen Miklós
(egyháztörténet),
Rázmány Csaba
(hazai egyházi tudósítások),
Dr. Somogyi László
(Teológiai Műhely)

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V. Nagy Ignác utca 2-4. Budapest. 1055.
Telefon/fax: 311-2801

Terjesztő a Magyarországi Unitárius Egyház
Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkészi irodákban,
vagy egyházi csekkben, Unitárius Elet jellegével.

Évi előfizetési díj: 1200,- Ft

Egyes szám ára 200,- Ft

Megjelenik kéthavonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 332-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272

A Magyarországi Unitárius Egyház
internetcíme:
www.extra.hu/mue

„... és e Földön békesség”!

Nincsen békesség e Földön. Vannak ugyan jólétben élő népek, vannak emberek, akik nagyon szép házakban laknak, jólöltözöttek, egészségesek, vannak akik kellemesen szórakoznak vagy eredményesen dolgoznak. Sokan megkapják megérdemelt bérüket, megtalálják nemes szórakozásukat, gyönyörködhetnek munkájuk eredményeiben, biztonságban élnek, mert jól szervezett és szociális társadalom segíti, óvja, védi őket, és mégis igaz, hogy nincsen békesség e földön!

Nagyon sok helye van sajnos e világnak, ahol nem kellemes élni. Városok és falvak, ahol ma is félelemben, gyöttrő gondok közepette és kínban félig megőrült anyák égbekiáltó fájdalommal szorítják szívükhöz meggyötört, talán megcsönkített, megcsúfolt ártatlan kis gyermeküket, miközben fejük fölött még ott keringenek a halál modern kegyetlen gépmadarai! Jobb sorsra érdemes népek, akiket természeti ártatlanságukból a civilizációnak és a keresztény kultúrának nevében „térítettek” öntudatra, ma öntudatra ébredésük élesszeműségével csak kifosztottságuk és megalázottságuk keservét siratják. Nincsen békesség e földön.

Nincsen békesség a nemzetek között. Nincsen békesség a világrészek között. Nincsen béke az egyházak, a vallások között; nincsen békesség a fajok és népek között. Mindenütt a világon mély konfliktusok szakadéka tátong. Súlyos gazdasági ellentétek teszik egyre nehezebbé az embermilliók életét. Nincsen békessége már a tudománynak sem. Minden képzeletet felülmúló, milliárdokat kitevő összegeket költenek fegyverkezésre, és pokoli képzelőerővel mozgatják a parányok világát, a baktériumokat is, hogy rombolják, irtsák, pusztítsák, fertőzzék a jobb sorsra érdemes életet! Hányszor, de hányszor kiszámították már, hogy az értelmetlenül fegyverkezésre és pusztításra herdált milliárdoknak akár csak egy töredékével is mennyi hasznosat, életet, szépet és emberhez méltót lehetne teremteni, és – bár ezek a felmérések igazak – a meggyőző érvek ellenére sincsen békesség e földön! A gonoszság ismeretlen indulatai és érdekei, melyek észellenesek és embertelenek, megcsúfolnak minden emberségességet és józan értelmet!

Kiderült, hogy korunkban sem a tudomány magas szintje, sem az anyagi jólét nyújtotta lehetőségek, sem a zavartalanság biztonsága nem elegendők egymagukban a békés és emberséges élet fenntartásához. Emberekre van szüksége e földnek, akikben van közösségi öntudat, akikben van „a másik ember” iránt szeretet és testvéri érzés, akikben van önfegyelem, amellyel legyőzi önzését, amellyel alárendeli egyéni érdekeit a közös jónak és igazságnak, akikben van készség arra, hogy megossza testi és lelki kenyerét minden éhezővel!

Mi, unitáriusok az isteni csodát nem az emberen és világán kívüli szférákból várjuk, hanem „belülről”! Együtt valljuk a nagy gondolkodóval, hogy *ha Jézus százszor is megszületik Bethlehemben, de nem bennünk magunkban, akkor elvesztünk!* Számunkra 1966 karácsonya ezt jelenti: a karácsonyfák ragyogó fénye, a gyermekek tiszta ártatlanságának örömeiben tükröződő szépsége, az áldozatok árán másoknak örömet okozni akaró, ajándékozó ember valósága *figyelmeztetés*, újjá kell születnünk a benső tűznek és az isteni szentléleknek ereje által! Bennünk kell megszülessék a jézusi ember, aki tud és akar békességet teremteni a földön!

Nem kell belenyugodnunk az ún. „végzet hatalmába”! Nem kell áldozatul esnünk ama tévhitnek sem, hogy a fondorlatos, kegyetlen, számító és brutális mindig legyőzi a jóságot, emberséget, békességet és szeretetet! Nem! Meg kell erősítenünk karácsonyi hitünket, hogy eljő, akit várva vártunk: az új Ember! Az, aki itt miközöttünk akarja és tudja megvalósítani az Istenországát és annak igazságát!

Adjunk hálát Istennek, hogy mi a jézusi új ember születését úgy várhatjuk és úgy ünnepelhetjük, hogy ünnepünk asztalára most is áldott jóízű kenyeret, vagy talán éppen kalácsot is helyezhetünk, hogy termékeny földünk megjutalmazta gyümölcseivel az érdemes munkát, hogy békés otthonainkban fellobbanhatnak a szépséges karácsonyfák meleg fényű gyertyácskái, hogy ajándékokat osztogathatunk egymásnak és levetkőzhetjük hétköznapi gondjainkat. Mert ha vannak is ilyenek – és természetesen, hogy két világégest tragikusan átszenvedett népünknek még vannak gondjai –, reményünk is van és bizodalunk egy boldogabb élet iránt!

Azonban ezen a karácsonyon keresztényi szívünk egész szeretetével s ebből folyó segítőkészségével kell azok felé fordulnunk, akik most is szenvednek, akik rombadólt életük pusztaságán nem látják a „bethlehemi csillagot”, csak a tövissel koronázott és megcsúfolt emberfiának keresztjét, amelyen megtörtetett a teste és kiontatott a vére!

Énekeljünk együtt az angyalokkal: „Dicsőség a magasságos mennyben Istennek és a földön békesség és az emberekhez jóakarát”!

R. Filep Imre
püspöki helynök

(Átvéve az *Unitárius Élet* 1966/4. számából.)

Remetei Filep Imre, püspöki helynökre emlékezünk a december 17-én, vasárnap 11 órákor kezdődő istentiszteleten, Budapest, Nagy Ignác utcai templomunkban

Millenniumi emlékünnepegy Pestszentlőrincen Dávid Ferenc halálának 421. évfordulóján

2000. november 12-én, vasárnap délelőtt zsúfolásig megtelt a pestszentlőrinci unitárius templom. Amint a meghívóban szerepelt, egyetemes egyházunk és a helyi gyülekezet millenniumi ünnepi istentisztelet keretében emlékezett Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk, halálának 421. évfordulójára.

A szószéki szolgálatot **dr. Szabó Árpád**, kolozsvári püspök végezte. A hit Isten ajándéka, emlékeztette igehirdetésében az egybegyűlteket. Idézzük beszédét: „Amikor élete végén arra akarták kényszeríteni, hogy hitét vonja vissza, tagadja meg, anélkül, hogy nagy szavakat mondott volna a halálig tartó hűségről, odaadta a legdrágábbat: az életét.” (A Magyar Televízió archivumából.)

Mérhetetlen megtiszteltetés volt egyházunk számára, hogy az ünnepségen megjelent, és beszédet mondott a Magyar Köztársaság elnöke, **dr. Mádl Ferenc**. Aznap este a M1-es TV Híradó, hosszan méltatta az esemény jelentőségét. Öröm volt számunkra, hogy a katolikus vallású köztársasági elnök együtt énekelt a közösséggel.

Az elnök úr beszédében azt hangsúlyozta: nem az dönti el, ki az igazi keresztény, hogy az

illető melyik felekezethez tartozik, hanem hogy vallása szellemében éli-e a maga életét. „Az unitárius egyházat, amikor a történelmi egyházakat említik, rendszerint kifelejtik ebből a sorból, pedig ugyanúgy megérdemelné ezt az idézőjelbe tett besorolást, elismerést, mint a többi történelmi egyház.” – mondotta a jeles vendég. Mádl Ferenc szerint a vallásalapító püspök a többi egyháznak is sokat adott azzal, hogy a hit megújulásában kereste az igazságot.

Üdvözlő beszédet mondott, a kerület polgármestere, **dr. Mester László**.

Angolul köszöntötte az egybegyűlteket **Eimert van Herwijnen** úr, világszövetségünk, az IARF elnöke is.

Az ünnepi istentiszteletet, fogadás követte, ahol a jelenlévők kötetlenül is elbeszélgethettek a köztársasági elnökkel.

A nagyon színvonalas, és sikeres egyházi rendezvény fő szervezője **Rázmány Csaba** lelkész volt, akinek az Elnökség külön köszönetét nyilvánította ki mindezért.

Egyházunk nevében dr. Murvay Sámuel főgondnok szólott, kinek ünnepi beszédét, az alábbiakban közöljük.

Mélyen tisztelt Köztársasági Elnök Úr!
Főtisztelendő Püspök Úr!
Tisztelt Polgármester Úr, Főplébános Úr!
Kedves Vendégek!
Tisztelt Gyülekezet!

Magyarországi Unitárius Egyházunk nevében tisztelettel és szeretettel köszöntöm Dávid Ferenc-emlékünnepegyünk résztvevőit!

Rendkívül nagy öröm számunkra, hogy köztársaságunk nagyrabecsült, és szeretett elnöke szerény egyházunkat megtisztelte jelenlétével. Ez számunkra felbecsülhetetlen értékű biztatás, amely a közeli és távoli jövőben újabb erőt ad Isten kereső, embert szerető munkánk folytatásához.

Annál inkább szükségünk van erre, mivel az idegen tőke által vezényelt, és egyes politikai pártok szolgálatában álló média újabban mindent megtesz azért, hogy minket a „történelmi” egyházak sorából kiteszítson. Hiába mutattuk be Istenben boldogult Antall József miniszterelnök úr történelmi egyház mivoltunkat igazoló hivatalos levelet, nem vették figyelembe.

A mai napon örömmel hallottuk a köztársasági elnök úr ugyanilyen értelmű véleményét is. Nekik sem ezek, sem a 430 esztendő nem elég, annak ellenére, hogy minden írástudó ember tudja: az 1568-ban Tordán tartott országgyűlés – amely a világon elsőnek hirdette meg a lelkiismereti és val-

lásszabadságot, a különböző vallásfelekezetek közötti tolerancia elvét – egyházunkat befogadta, és ezt az 1571-ik évi marosvásárhelyi országgyűlés is megerősítette, az unitárius vallást bevett vallásfelekezetté nyilvánítva. Történt mindez alig 20 évvel az evangélikus és 4 évvel a református testvéregyházak magyarországi törvényes befogadása után.

Azt sem tekintik történelemnek, hogy egyházunk alapítása óta mi a magyar nemzet sorsának mindenben részesei voltunk, és a legnehezebb körülmények között is mindig becsülettel álltuk meg helyünket. Együtt küzdöttünk a Rákóczi és Kossuth vezette szabadságharcokban vagy a két világháborúban, majd, ugyancsak együtt viseltük a kudarcok és megtorlások keserveit. Köztük Trianont, amely talán minket sújtott a legérzékenyebben.

Nemzetünk történelme egyházunkéval mindig közös volt. A polgári életben sem vallottunk szégyent: Mi is adtunk a Hazának – szép számmal – tudósokat, művészeket, közéleti személyiségeket (pl. Kriza János, Brassai Sámuel, Orbán Balázs, Bartók Béla).

Vajon még hány évszázadnak kell eltelnie, hogy a velünk szemben alkalmazott diszkrimináció megszűnjön? Mindezt nehezen értettük és értjük meg, hiszen alapításunk a vallási tolerancia jegyében történt, és azt mi, egyházunk létrejöttének percétől mindig tiszteletben tartottuk.

A tordai országgyűlés óta 4 évszázadnak kellett elteltie ahhoz, hogy az egymással olyan sokat vitatkozott vallásfelekezetek újra felfedezzék a tolerancia elvét, amit ma ökumenének neveznek, és ami lényegében azonos az Erdélyben hajdan meghirdetett törvényben foglaltakkal. Ellenségeskedést mi soha senkivel szemben nem kezdtünk, viszont a magyarságtudat ébrentartásából, – amely megmaradásunk alapfeltétele, különösen Trianon óta a tőlünk elrabolt területrészeken – alaposan kivettük a részünket. Mi egyszerre vagyunk unitáriusok és magyarok. Nemzetünk minden tagja – legyen bármely más keresztény egyház vagy felekezet híve – nekünk testvérünk! Fennmaradásért vívott küzdelmeinket együtt vívtuk, és ezt a jövőben sem tehetjük másként!

A hitet, a jobb jövő reménységét soha nem adtuk fel, és ebben a történelem eddig minket igazolt. A legnagyobb bajok, a legsúlyosabb gondok idején a gondviselés küldött hazánknak olyan vezetőt, aki átsegített a nehézségeken. Ez most is így történt! Végre van olyan államelnökünk, akinek nagy tudása, műveltsége, széles látókörű, tárgyilagos és jóindulatú világszemlélete biztosíték arra, hogy nem kicsinyes csoport- vagy pártérdekeket, hanem

az egész nemzet jövőjének kibontakoztatását tekintni vezérelvének.

Nemzetünk megnyugodva bízhatja Rá sorsát! Mi kérjük Istenünket, adjon neki erőt, egészséget türelmet, hogy népünket a boldogság útjára vezethesse!

Kedves vendégeinknek köszönjük, hogy eljöttek velünk ünnepelni, ezzel is igazolva együvé tartozásunkat, és azt, hogy megértik szerény egyházunk szeretetét, megértést kereső jó szándékát és azt az óhaját, hogy népünk jövőjének építéséből, szebbé tételéből mi is őszinte szívvel, odaadással vehessük ki részünket.

Hitünk szerint ez mindnyájunk közös ügye, amit csak együtt, egy szívvel, egy közös akarattal lehet megvalósítani, de ha mindnyájan egyként akarjuk, sikerülni fog.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

Dr. Murvay Sámuel
főgondnok

Unitárius találkozó – Szejkefürdő Székelyudvarhely 2000. augusztus 12.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Magyarországi Unitárius Egyház nevében tisztelettel és szeretettel köszöntöm a millenniumi unitárius találkozó résztvevőit, külön köszöntve nem unitárius testvéreinket, akik jelenlétükkel megtiszteltek, ezzel is kifejezve együvé tartozásunkat, népünk, nemzetünk egységes voltát.

Most, amikor keresztény államiságunk millenniumát ünnepeljük, örömeinkre szolgál, hogy Szent István királyunkat – kit a római katolikus egyház a XI. században avatott szentté – most a görögkeleti (ortodox) egyház, bizánci egyetemes pátriárkáta is szentként ismert el.

Az olyan kivételes évforduló, mint a millennium, az ünnepi megemlékezés mellett számunkra egyben a nagy számadások ideje. Ilyenkor a vallásfelekezeteknek fel kell mérniük többek között azt is, vajon a hitélet szabályait úgy tartották-e tiszteletben, hogy a szeretet legyen uralkodó – felekezeti megkülönböztetés nélkül – a velünk sorsközösségben élő népünk minden tagjával szemben. Azt már eleink is jól tudták, hogy a keresztény egyházak népünk, nemzetünk megtartói, és az élet viharában csak úgy tudunk megmaradni, ha szorosán összefogunk.

Ebben az évben a csiksomlyói római katolikus búcsú, majd a református világtalálkozó után, most unitárius egyházunk is megtartja hagyományos nagytalálkozóját. Megnyugodva mondhatjuk

el, hogy ha vallásunk csaknem fél évezreddel ez előtt, a tolerancia jegyében született, ezt tiszta lélekkel mi meg is éltük. Mi egyszerre vagyunk unitáriusok és magyarok, tehát a többi felekezet tagjai nekünk testvérünk. Ezen a tényen a különböző országhatárok léte sem változtat, legfennebb nehezíti a kapcsolattartást. Unitárius egyházunk vonatkozásában az említett összefogás ma fontosabb, mint valaha az Anyaegyház és az anyaországi egyházrész között, de azt ki kell terjeszteni és élővé tenni az európai – elsősorban angliai – és tengeren túli – amerikai – testvéreinkkel is.

Ezzel együtt fejlesztjük tovább a többi keresztény egyházzal eddig is meglévő kapcsolatainkat, hogy még hatékonyabban lehessünk hasznára bármely ország területén lakó, segítségre szoruló néprészeinknek. A szükség most itt Erdélyben van, és ismereteim szerint a tényleges segítség nemsokára meg is érkezik.

Nagy elődünk, Orbán Balázs emléke előtt tisztelegve, kérem a millenniumi világtalálkozó résztvevőit, kövessék az Ő példáját! Végezzük feladatainkat hittel, kitartással, rendületlenül bízva abban, hogy a mindenható végre meghozza ránk az imáinkban olyan sokszor kért „víg esztendő”.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Dr. Murvay Sámuel

A szabadelvű kereszténység egyik szellemi őse a későreneszánsz kiváló gondolkodója: Rotterdami Erasmus. A németalföldi származású, de ízig-vérig európai személyiség hatása a mai napig lenyűgöző. Erasmus az antik hagyomány és a kereszténység szerencsés ötvözetét teremtette meg.

Ahogy a reformáció túllépett a reneszánsz örökségén, úgy szorult háttérbe Erasmus, a teo-

lógus. Mostani számunkban arra kívánunk példát adni, hogy érdemes újra felfedezni Rotterdami Erasmust.

Az alábbi részlet a híres „*Enchiridion militis christiani*” című könyvből származik. Ebben „*Krisztus katonájának*”, azaz a keresztény embernek ad életvezetési vezérfonalat, a mai napig megszívlelendő gondolatokat.

Rotterdami Erasmus:

A keresztényhez méltó gondolatok

Mindig ügyelj az igazi kereszténység e látszólagos ellentmondásaira. Egyetlen keresztény se higgye, hogy önmagának született, és ne akarjon magának élni: azt, ami ő, és mindazt, amit birtokol, ne önmagának tulajdonítsa, hanem a teremtő Isten adományának tartsa, és javaira úgy tekintsen, mint amik közősek a többiekkel. A keresztény szeretet nem ismeri a magántulajdont.

A keresztény a jámbor embereket Krisztusban szeresse, a gonoszokat pedig Krisztus miatt, hiszen ő úgy szeretett minket, amikor még ellenségei voltunk, hogy teljesen föláldozta magát megváltásunkért. Amazokkal szemben azért tanúsítson jóindulatot, mert jók, ezek iránt pedig azért, hogy jókká tegye őket. Egyáltalán ne gyűlölje embertársát, ahogy a jó orvos sem gyűlöli a beteget. Csak a bűnökkel legyen ellenséges. Az őszinte szeretet annál nagyobb gondot fordít a betegségre, mennél súlyosabb az. Házasságtörő? Szentségsértő? Török? A házasságtörőt átkozza, ne az embert! A szentségsértőt utasítsa el, ne az embert! A törököt ölje meg, ne az embert! Azon fáradozzék, hogy elpusztuljon a gonosz, aki magát tette ilyenné, de megmeneküljön az ember, akit Isten alkotott. Mindenkinek őszintén jót akarjon, jót kívánjon és jót tegyen. Ne ártson annak, aki rászolgál, és használjon az érdemtelennek. Mások javának is úgy örüljön, mint a magáénak, és úgy fájlalja mások baját, mint a sajátját. Nyilván ezt jelenti az Apostol parancsa: *együtt sírni a sírókkal, együtt örülni az örvendezőkkel*. Vagy méginkább: nehezebben viselje mások baját, mint a sajátját, és jobban örüljön felebarátja javának, mint a magáénak.

Nem keresztényre vall ez a gondolkodásmód: „Mi közöm ahhoz az emberhez? Azt sem tudom fehér vagy fekete, nem ismerem, idegen, nem tartozom neki semmivel, egyszer megbántott, soha semmit nem tett értem!” Ne törődj az ilyesmivel, egyedül arra emlékezz, hogy mit tett érted Krisztus, és miféle érdemeidért tette azt! Ő azt akarta, hogy irántad való jótéteményét ne öneki fizessed vissza, hanem felebarátodnak. Egyedül azt nézd, hogy mire van szüksége, és mi az, amit te megtehetsz. Csakis erre gondolj: „Ez az ember testvérem az Úrban, örökös társam Krisztusban, egyazon test tagjai vagyunk, ugyanaz a vér váltotta meg őt is, társam a hit közösségében, az eljövendő élet ugyanazon kegyelmére

és boldogságára kapott meghívást, mint én.” Amint az Apostol mondta: *Egy a test és egy a szellem, amint egy az a remény, amit meghívásotokkal együtt kaptatok. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. Egy az Isten, mindnyájunk Atyja, aki mindenek fölött áll, mindent áthat és mindannyiunkban benne van*. Hogyan lehetne számodra idegen az, akihez az egység sokrétű köteléke kapcsol?

A pogányoknál mind a jóindulat megnyerése, mind a rosszindulat felkeltése szempontjából súlya van azoknak a körülményeknek, amire a szónokok utalnak, mint például: „honfitársunk ő, családtag, rokon”, vagy éppen ellenkezőleg: „hozzátartozónk, atyai jó barátunk, érdemdús, kedves, jó családból való, gazdag ember”, vagy ezek ellentéte. Krisztusban mindez semmit nem jelent, avagy miként Pál mondja: egy és ugyanaz. Te csak ezt tartsd szem előtt, elégedj meg ennyivel: az én testem, testvér Krisztusban. Ami az egyik taggal történik, az ugye kihat az egész testre, onnan pedig a fejre? Valamennyien egymás tagjai vagyunk. Az egymáshoz kapcsolódó tagok alkotják a testet, a test feje Jézus Krisztus, Krisztus feje Isten. Ami jó vagy rossz az egyik taggal megtörténik, az velel történik, minden egyes taggal történik, Krisztussal történik, Istennel történik. Isten, Krisztus, a test és a tagok valamennyien egyek. Keresztények között nincs helye az olyan beszédnek, hogy „ki-ki a maga fajtájával”, sem annak a mondásnak, hogy „különbözés a gyűlölet szülőanyja”. Hisz miért is használnának különbségeket jelentő szavakat ott, ahol ennyire teljes az egység? A kereszténység nem arról ismerszik meg, hogy az egyik ember azért ellenséges a másikkal, mert valami semmisségben különbözik tőle, ahogy általában ellenséges az udvari ember a városival, a vidéki a városlakóval, a patrícius a plebejussal, a hivatalnok a magánemberrel, a gazdag a szegénnyel, a híres az ismeretlennel, a hatalmas a gyengével, az olasz a némettel, a francia az angollal, az angol a skóttal, a grammatika-tanár a teológussal, a dialektika tanára a grammatikussal, a jogtudós az orvossal, a tanult a tanulatlannal, az ékesszóló a nehézsavúval, a nőtlen a házassal, a fiatal az öreggel, a klerikus a világgal, a pap a szerzetessel, a minorita a coletával, a karmelita a jakobitával – és hadd ne soroljam fel az összes különbözőséget.

Hol a szeretet, amely az ellenséget is szereti, amikor az eltérő megnevezés miatt, a kissé más színű ruha, az öv vagy a saru és az ilyenfajta emberi balgaságok miatt meggyűlölsz engem? Miért nem szakítunk az ilyen gyermekes semmiségekkel, és miért nem a lényegét tartjuk szem előtt, azt, amit Pál oly sokszor nyomatékosított: mindnyájan egy test tagjai vagyunk Krisztusban, a Főben, egyazon szellem életet minket, ha benne élünk, mégpedig úgy, hogy a szerencsésebb tagokat nem irigyeljük, a gyengébbeket pedig örömet segítjük; valamint úgy, hogy megértjük: mi részesedtünk a jótéteményben, amikor jót tettünk felebarátunkkal, és miénk az a sérelem, amit testvérünk elszenvedett. Senki ne a saját érdekében buzgólkodjék, hanem tehetsége szerint mindenki a köz javára ajánlja fel, amit Istentől kapott, hogy a Főhöz áramoljon vissza minden, vagyis oda, ahonnan szétaradt. Pál apostol ugyanis erről ír a korintusiaknak: *Mert amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy Krisztus is. Mi ugyanis mindnyájan egy szellemben egy testté keresztelkedtünk, akár zsidók, akár görögök, akár szolgák, akár szabadok; és mindnyájunkat egy szellem itatott át. Mert a test sem egy tag, hanem sok. Ha azt mondaná a láb: „nem vagyok kéz, nem vagyok a test része”, vajon akkor nem lenne a test része? És ha azt mondaná a fül: „Nem vagyok szem, nem*

Dürer:
Rotterdami Erasmus, 1520, szénrajz

vagyok a test része”, vajon akkor nem lenne a test része? Ha az egész test szem volna, hol lenne a hallás? Ha az egész test hallás volna, hol lenne a szaglás? Mármost Isten helyezte el a tagokat a testben, egyenként mindegyiket, amint akarta. Ha valamennyi egy tag volna, hol volna a test? Márpedig sok ugyan a tag, de a test egy. Nem mondhatja a szem a keznek: „Nincs rád szükségem!”, sem a fej a lábaknak: „Nincs rátok szükségem!” Sőt azok, amelyek a test gyöngébb tagjainak látszanak, sokkal inkább szükségesebbek, és amelyeket a test kevésbé nemes tagjainak tartunk, azokat nagyobb tisztességgel vesszük körül. Amelyek tisztességtelen tagjaink, azoknak nagyobb tisztességük van, tisztességes tagjainknak viszont nincs erre szükségük. De Isten azért alkotta úgy a testet, hogy amelyik tagnak nem volt, annak nagyobb tisztességet adott, hogy ne legyen meg hasonlóság a testben, hanem a tagok egymásért kölcsönösen szorgoskodjanak. Ti pedig Krisztus teste vagytok, és egyenként tagjai. Hasonló gondolatokat ír a rómaiaknak: Amint ugyanis egy testben sok testrészünk van, s nem ugyanaz a rendeltetése minden testrésznek, ugyanúgy vagyunk sokan egy test Krisztusban; egyenként pedig egymásnak tagjai, miközben különböző adományaink vannak a nekünk adott kegyelemnek megfelelően. Azután az efezusiaknak ezt mondja: Igazságot cselekedve a szeretetben, mindenben nőjünk fel őhozzá, Krisztushoz, aki a fő. Átala az egész test, az összekötő ízek segítségével egybefogva és összetartva, minden

egy testrész sajátos tevékenységével gondoskodik a test növekedéséről, hogy felépüljön a szeretetben. Másutt pedig azt parancsolja, hogy hordozzuk egymás terhét, mivel egymás tagjai vagyunk.

Figyeld meg tehát, egy testhez tartoznak-e azok, akiket lépten-nyomon így hallasz beszélni: „A vagyonom nekem jutott örökségül, törvényesen az enyém, nem csalással jutottam hozzá. Miért ne élnek velem, miért ne élnek fel kényem-kedvem szerint? Miért adjak belőle bármit azoknak, akiknek semmivel nem tartozom? Elszórom, elveszítetem? Az enyém veszik el, a máséhoz pedig semmi közöm.” Tested egyik tagja éhségében a fogát csikorgatja, te pedig fogolyhúst bőfögsz fel. Testvéred mezítelenül vacog, miközben oly sok ruhádat rágja a moly és rothasztja a nedvesség. Egyetlen éjszaka ezer aranyad veszett el a kockán, miközben egy nyomorult leány az éhségtől hajtva ártatlanságát adta el, és elveszett egy lélek, akiért Krisztus kilehelte lelkét. És te azt mondd: „Mi köze ennek a vagyonomhoz? Ami az enyém, azzal azt csinállok, amit akarok.” És azután ilyen lelkülettel kereszténynek tartod magad, te, aki még ember sem vagy?! Fültanúja vagy, amint egy társaságban valakinek rossz híret költik, és hallgatsz vagy talán együtt nevelsz a rágalmazóval. „Mecáfoltam volna”, válaszolod, „ha egy cseppel is érintett volna, amit mondtak, csak hogy semmi közöm ahhoz, akit gyaláztak.” Ezek szerint semmi közöd a testhez, hiszen semmi közöd a test egyik tagjához. De ha nincs közöd a testhez, akkor a Főhöz sincs.

Az erőszakot, mint mondják, jogos erőszakkal viszonozni. Azzal nem foglalkozom, hogy mit enged a császári törvény, azon viszont csodálkozom, honnan jutnak ilyen hangok a keresztény erkölcs közelébe: „Bántottam, de felhergelt. Jobbnak láttam elkövetni a rosszat, mint elviselni.” Igaz, amit az emberi törvények megengednek, azt nem büntetik. Ámde mit cselekszik majd Krisztus, a te fejedelmed, ha kijátsszod azt a törvényt, amelyik Máté evangéliumában található? *En viszont azt mondom nektek: ne szálljatok szembe a gonosszal, hanem aki megüt téged a jobb arcodon, fordítsd oda neki a másikat is. És aki pereskedni akar veled és el akarja venni a köpenyed, engedd át neki a ruhádat is; s ha valaki kényszerít téged egy mérföldnyire, menj el vele kettőre. Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért, hogy fiaik legyetek Atyátoknak, aki a mennyekben van, aki fölkelte napját a jókra is és a gonoszokra is, s esőt ad igazaknak is, bűnösöknek is.*

Azt válaszolod: „Ezt nem nekem mondta, hanem az apostoloknak. A tökéleteseknek mondta.” Nemde azt hallottad: „*hogy fiaik legyetek Atyátoknak?*” Ha nem szeretnél Isten fia lenni, akkor terád nem vonatkozik a törvény – bár aki nem akar tökéletes lenni, az még csak nem is jó. Figyelj erre is: a törvény paran-

csa téged nem érint, feltéve, hogy nem vágyasz jutalomra. A folytatás ugyanis így szól: *ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi lesz a jutalmatok?* Mintha ezzel a választ is meg-

adná: semmi. Mert ha ennyit megteszel, az még nem erény, ám ha ennyit sem teszel meg, az már bűn. Senki nem tartozik senkinek, ha ugyanazt ugyanazzal viszonzják. Hallgasd Pált, a keresztény törvények jeles szakértőjét és magyarázóját! *Aldjátok azokat, akik üldöznek titeket; áldjátok, s ne átkozzátok. Ne fizessetek senkinek rosszal a rosszért! Amennyiben rajtatok áll, lehetőség szerint éljétek békében minden emberrel! Ne védekezzetek, kedveseim, hanem adjatok helyet a haragnak. Mert meg van írva: „Enyém a bosszúállás, én majd megfizetek” – mondja az Úr. Hanem, ha ellenséged éhezik, adj neki enni, ha szomjazik, adj neki inni. Mert ha ezt teszed, izzó paraszt gyűjtesz a fejére. Ne hagyd, hogy a rossz legyőzzön téged; te győzd le a rosszat jóval.*

„De hát mi lesz”, kérded, „ha szelídséggel csak szítom a másik erőszakosságát, és ha az egyik méltánytalanság eltűrésével egy másikat hívok elő?” Ha képes vagy elkerülni vagy elűzni a rosszat anélkül, hogy magad elkövetnéd, nos, akkor senki nem tiltja, hogy megtegyed. Ha nem, vigyázz, nehogy azt mondd: „inkább megteszem, mint elszenvedem.” Javítsd ki a rosszat, ha tudod, akár úgy, hogy jótettekkel beburkolod, akár úgy, hogy szelídséggel legyőzöd. És ha másként nem megy, még mindig jobb, ha csak az egyik veszik el, mintha mindkettő; jobb, ha a béketűrésből származó nyereség gazdagít téged, mint hogy mindketten rosszá váltok, mert a rosszal rosszal viszonzod. A keresztényre tehát az a tétel vonatkozik, hogy szeretetben, szelídségben és jótettben mindenkivel keljen versenyre, veszekedésben, gyűlöletben, rágalmaszásban, aljasságban, méltánytalanságban pedig még a leghitványabbnak is szívesen engedjen. „Na és, ha valaki méltatlan arra, hogy jót tegyenek vele; hogy megbocsásson neki?” Igen ám, csak hogy te méltányos vagy, és ezért megteszed, és méltányos Krisztus, aki megkegyelmez neki. „Senkit sem akarok bántani,” mondják, „de én sem tűröm a bántást.” Ellenkezőleg: ha valaki megbántott, tiszta szívből bocsásd meg a vétkeket, és vigyázz, hogy ne adj okot másnak a megbocsátásra. Épp olyan óvatos légy a vétkek elkerülésében, mint amilyen készséges mások vétkeinek megbocsátásában. Minél magasabban vagy, annál mélyebbre hajolj, hogy szeretetben szolgálhass mindenkire. Ha előkelő családból származol, a Krisztushoz méltó erkölcsök nem elhomályosítják, hanem felékesítik örökölt nemességedet. Ha tudós vagy, annál szerényebben törd és javítsd ki a járatlanok tudatlanságát. Minél többet bíztak rád, annál többel vagy adósa testvérednek. Ha gazdag vagy, emlékezz, hogy nem úr, hanem csak intező vagy, és nagyon figyelj, miként kezeled a közvagyonot. Talán azt hitted, hogy csak a szerzeteseket parancsolták el a magántulajdontól, csak nekik parancsolták meg a szegénységet? Tévedtél, valamennyi keresztényre vonatkozik mindkettő. Büntet a törvény, ha valamit ellopasz a másiktól. Nem büntet, ha vagyonod elzáród nélküli testvéred elől. Amde mindkettőért megbüntet Krisztus. Ha előjáró vagy, ne vadítson meg a téged övező tisztelt, inkább a felelősség súlya nyugtalanítson.

„Nincs egyházi tisztségem,” mondod, „nem vagyok se lelkipásztor, se püspök.” Valóban. De vajon

keresztény sem vagy? Meglátod majd, kihez tartozol, ha nem az egyházhoz! Krisztus annyira megvetendő lett a világ számára, hogy szépnek és nemesnek tartják, ha semmilyen közösségben nem vagyunk vele, és mennél szorosabban kötődik valaki hozzá, annál mélységesebben megvetik. Talán nem hallod naponta, amint felbőszült laikusok szörnyű szidalomként vágják arcunkba a klerikus, pap és szerzetes elnevezéseket, és ráadásul éppen olyan lelkiülettel és hanghordozással teszik ezt, mintha vérfertőzést, szentségtörést hánytorgatnának fel? Azon csodálkozom, miért nem hozzák fel ellenünk a keresztiséget is, miért nem keverik bele Krisztus nevét is szidalomként, ahogy a szaracénok teszik? Ha azt mondanák, hogy a klerikus gonosz, a pap méltatlan, vagy, hogy a szerzetes vallástalan, akkor el kell viselni őket, hiszen csak az emberek viselkedését kifogásolnák, és nem az erény vállalását gúnyolnák. Csakhogy akik dicsőségüknek tartják a szüzek meggyalázását, a háborúban rabolt kincseket, a kockán nyert vagy elvesztett pénzt és a legtöbb ilyen gonosztettet, a másik becsmérésére viszont nem találnak megalázóbbat, gyalázatosabbat és szégyenletesebbet a „szerzetes” vagy „pap” szavaknál, azok csak nevükben keresztények, és teljességgel nyilvánvaló, hogy miként vélekednek Krisztusról. Egyazon ura van a püspöknek és az állami előljárónak. Ugyanannak a megbízásából munkálkodnak mindketten, és ugyanannak kell majd elszámolniuk. Ha nem órá tekintesz, amikor elvállalsz vagy betöltesz egy tisztséget, akkor semmit nem jelent, hogy a világ nem nevez simoniákusnak, ő biztosan úgy büntet majd téged, mint egy simoniákust. Ha nem azért törekszel közhivatalra, hogy a közjót szolgálj, hanem, hogy magánvagyonodról gondoskodj és akiknek rosszat kívánsz, azokon bosszút állj, akkor a te tisztséged Isten szemében nem más, mint gazemberség. Rablókat üldözd, de nem azért, hogy a kifosztott áldozat visszakapja a sajátját, hanem, hogy még az is a tiéd legyen, ami most a rablóknál van. Van egyáltalán különbség, kérdelem én, közted és köztük? Hacsak nem annyi, hogy ők kereskedők kifosztói, te meg rablók kifosztója vagy. Egyszóval, ha nem azzal a lelkiülettel töltöd be hivatalod, hogy nem csupán vagyonod, de azt mondom: életed elvesztése árán is kész vagy megőrizni az igazságosságot, akkor Krisztus nem hagyja jóvá szolgálatodat.

Mindehhez hozzátenném még Platón gondolatát, mely szerint nem méltó tisztségre az, aki szívesen tölt be tisztséget. Ha fejedelem vagy, vigyázz, hogy ne igézzenek meg talpnyalóid bűbajos szavai: „Úr vagy, szabad vagy minden törvény fölött. Számodra minden igazságos, minden tisztességes. Azt tehetsz, amit csak jónak látsz. Rád nem vonatkozik, amit általában a papok mondanak.” Éppen ellenkezőleg! Te azt gondold – ami igaz is –, hogy mindenek egyedüli ura Krisztus Jézus. Ő az, akihez a lehető leginkább hasonlítanod kell, hiszen az ő megbízásából töltöd be hivatalodat. Te vagy az, akinek a legpontosabban kell követnie az ő tanítását, mert veled szemben szigorúbb lesz az elszámolás, mint másokkal. Semmiképpen se hidd, hogy az a jogos, amit akarsz, inkább csak azt akard, ami jogos. Nem gondolhatod, hogy ami minden egyes halandónak szegényére válik, az éppen neked terem tisztességet. Sőt, te még azt se engedd meg magadnak, amit általában szokás elnézni. Tekintsd úgy, hogy ami mások esetében botlás, az a te esetében gaztett.

A tiszteletet, csodálatot, elismerést, hálát, tekintélyt ne az biztosítsa számodra, hogy nagyobb a vagyoned, mint a tömegé, hanem a nép erkölcsseinél kiválóbb erényeiddel érdemeld ki. A tömeg ne tanulja meg a te példádön csodálni azt, ami éppen azokra a gaztettekre csábít, amelyek ellen naponta küzdesz. Szüntesd be a gazdagság csodálatát: hol lesznek akkor a tolvajok, a sikkasztók, szentségtörők, útonálló? Szüntesd be az élvezetek csodálatát: hol lesznek akkor a rablók és a házasságtörők? Ha nagyszerűbbnek akarsz látszani alattvalóid szemében, ne mutogasd vagyoned a balgáknak; ha szeretnél boldogabbnak tűnni, ne fitogtasd fényűző életmódodat és élvezeteidet. Elsősorban a te példádön keresztül tanulják meg lenézni mindezt, a te példád révén becsülik az erényt, értékelik a takarékossgot, örvendezzenek a mértékletességnek, tisztelnek a szegénységet. Viselkedésedben semmi olyan hiba ne legyen, amit a nép körében korbácsod büntet. Leginkább úgy szoríthatod vissza a gonosztetteket, ha nem látják nagyra nőni benned a gonosztettek alapját, a gazdagságot és a gyönyört. A legközönségesebb embert se vedd meg önmagadhoz képest: teljesen egyenlő értéken nyertetek megváltást. Ne a nagyravagyás zaja, ne a vadság, ne a fegyverek és a testőrök védelmezzenek a megvetéssel szemben, hanem az élet tisztasága, a komolyság, a tömeg minden bűnétől mentes erkölcsök. Semmi akadály, hogy a fejedelmi tisztségben megkülönböztetett hely illessen téged, miközben a szeretetben nem tehetsz különbséget. A fejedelmi tisztség célját ne abban lásd, hogy gazdagságban kiemelkedj, hanem, hogy a lehető leginkább a javára légy mindenkinek. A közösség tulajdonát ne a magad gyarapodására használd fel, hanem vagyonedat és önmagadat teljes egészében bocsásd a közösség rendelkezésére. A nép sokkal tartozik neked, te azonban mindenért az ő adója vagy.

Ha füled kénytelen elviseelni az olyan fellengzős megszólításokat, mint „Legyőzhetetlen”, „Szentséges”, „Felség”, legalább lelked ne tudjon róluk, hanem mindet hársítsd át Krisztusra, mert csakis őt illetik. A felségsértés bűne, aminek még a nevét is drámai hangon említik mások, a te megítélésedben a legenyhébb vétek legyen. A fejedelmi felséget az sérti meg igazán, aki a fejedelem nevet viselve a joggal ellentétesen, erőszakkal, kegyetlenül, galádul tesz valamit. Semmilyen jogtalanság ne ingereljen kevésbé annál, mint amelyik magánemberként ér téged. Tartsd eszedben, hogy közember vagy, és csakis közjával kell foglalkoznod. Okos vagy? Akkor ne azt méricskeld magadban, hogy milyen nagy vagy, hanem hogy mekkora terhet hordozol a válladon. Minél súlyosabb veszedelemben élsz, annál kevésbé légy elnéző önmagad iránt, és ne az elődóktól vagy talpnyalóidtól, hanem egyedül Krisztustól tanulj meg a hatalomgyakorlás mikéntjét. Mert mi képtelenebb dolog annál, mint amikor egy keresztény fejedelem Hannibálra, Nagy Sándorra Caesarra vagy Pompeiusra függeszti szemét? Mivel vannak olyan nagyszerű erényeik, amelyekhez képtelen felérni, főleg azokat utánozza majd, amelyeket éppenséggel kerülnie kell. Ne tekintse mindjárt példának, ha Caesar valamit a történetírók meglepődésére véghezvitt hanem csak azt a tettet, ami nincs ellentétben Urunk tanításával, avagy olyasmi, amit ugyan utánozni nem

kell, de azért képes felszítani az erény iránti buzgóságot.

Az egész hatalom nem ér annyit, hogy te tudatosan akarj eltérni a helyestől. Inkább a hatalmat vedd le, mintsem Krisztust. Hidd el, ha a hatalmat megveted, sokkal kiválóbb dolgot tud adni neked cserébe. A királyok számára nincs annál ékeesebb, nincs annál magasabb és dicsőségesebb, mint a lehető leginkább hasonlatossá válni a legfőbb királyhoz, Jézushoz, aki éppen úgy a leghatalmasabb volt a királyok között, ahogy a legjobb is. A földön azonban leplezte, hogy ő a leghatalmasabb. Azt akarta megéreztetni velünk, hogy ő a legjobb, mivel azt kívánta, hogy inkább ebben kövessük. Tagadta, hogy országa e világból volna, hiszen ő ég és föld ura. Amde a *nemzetek fejedelmei, uralkodnak rajtuk*, a keresztény viszont nem a hatalmát gyakorolja övéi felett, hanem a szeretetét; és aki a legnagyobb, tartsa magát mindenki szolgájának, ne pedig urának. Már csak ezért is egyre inkább elképedek azon, hogy az olyan kérkedő szavak, mint „hatalom”, „úr” elértek egészen a főpapokig és püspökökig, s hogy a teológusok nem röstellik általában mestereinknek nevezetni magukat, éppen olyan ostobán, mint amilyen kérkedve, hiszen Krisztus megtiltotta követőinek, hogy úrnak, vagy mesternek szólíttassák magukat. Ugyanis egy a Mester és egy az Úr, aki a mi Fejünk, Krisztus Jézus. „Apostol”, „Ielkipásztor”, „püspök”; ezek a hivatással járó megnevezések és nem uralmat jelentenek. A „pápa” és az „atya” szeretetből és nem hatalomból fakadó nevek.

Így hát te, drága testvérem, miután a tömeget vélekedéseddel és cselekedeteivel együtt teljességgel megvetted, tisztán és a maga egészében sajátítsd el a keresztény gondolkodásmódot, úgy, hogy a jámborság szeretetében egyáltalán nem törödsz azzal, ami ebben az életben érzékszerveid elé kerül, legyen az félelmetes, avagy kívánatos dolog. Elégedj meg egyedül Krisztussal, a helyes gondolkodás és a boldog élet egyetlen forrásával. Ezt ugyan sült boldonságnak és esztelenségnek tartja a világ, Istennek azonban úgy tetszett, hogy ilyen módon üdvözítse a hívőket. Boldog értetlenség Krisztusban érteni! Boldogtalan értetlenség nem érteni Krisztust! Amde vigyázz! Amilyen erősen azt szeretném, hogy a tömeggel bátran szakíts, olyan kevésbé akarom, hogy mások gondolatait és tetteit folyton gyalázd és kevélyen elítéld, mint valami cinikus bölcselő, s hogy gyűlölködve leszólj mindenkit, vadul kikelj a másik ember életmódja ellen, nehogy egyszerre két bajt is a fejedre vonj: azt, hogy mindenki meggyűlöl, és azt, hogy ha meggyűlöltek, akkor már senkinek nem tudsz használni. Te is légy mindenkinek mindene, hogy mindenkit megnyerj Krisztusnak, már amennyire ez a jámborság csorbítása nélkül lehetséges. Külsőleg mindenkire alkalmazkodj, hogy mozdulatlanul őrizd benső egyensúlyod. Kívül gyöngédséggel, szívességgel, szelídséggel és kedvességgel csalogasd testvéredet, mert úgy illik, hogy gyengéden csábítsd őt Krisztushoz, és ne riaszd el ridegségeddel. Egyszóval, meggyőződésednek nem mennydörgős szavakkal kell hangot adni, inkább viselkedéseddel mutasd meg azt. A tömeg gyengesége iránt azonban ne úgy légy elnéző, hogy az adott pillanatban nem mersz bátran kiállni az igazság mellett. Az embereket nem félrevezetni kell, hanem emberséggel jobbitani.

Harminc éve halt meg édesapám, R. Filep Imre

Emlékeim az együtt töltött évekről

1970. december 16-án kialudt egy magasan lobbogó láng. Fáklya és fáklyavivő volt egyszerre. Ahogy Dávid Ferenc „Jézus tanítványaként az igazság szeretője volt – Isten törvényét követte és Isten egyházának építését kereste – élete Isten és ember szolgálata volt a Szentírás alapján”, ugyanúgy minden erejével arra törekedett, hogy a „dávid ferenci” szellemiséget életben tartsa, „csak az igazságot prédikálja” olyan időkben is, amikor ez nagyon veszélyes volt!

Mielőtt az édesapámmal együtt töltött évekről mesélnék, egy pár életrajzi adat bevezetőül: a Kolozsvári Unitárius Teológia elvégzése után, Székelykeresztúron segédlelkész és felügyelő tanár volt az unitárius gimnáziumban. (Keresztúron ismerte meg édesanyánkat.) 1941-ben Józsa Miklós püspök úr maga mellé vette központi missziós lelkésznek Kolozsvárra, s rábízta Beszterce és a Kolozsvár környéki visszacsatolt városok gyülekezeteinek gondozását.

A háború vihara az Alföldre sodort bennünket. Először Szentesen éltünk, majd 1946-tól a hódmezővásárhelyi gyülekezet lelkésze lett édesapa. A vásárhelyi „fészekrakás” képei mint színes filmkockák elevenednek meg előttem. A kiürített parókia legkisebb szobájában csak egy kecskelábú asztal állt megpakolva főzőedényekkel – amelyeket a hívektől kaptunk ajándékba –, s hogy az asztalt körbe tudjuk ülni, az államosított egyházi iskola két padját megkaptuk „saroklócának”. Az egyetlen bútor, amit magunkkal vittünk Szentesről, egy ajándékba kapott fehér rácsos ágy volt, amelyben ketten aludtunk Kati húgommal. Téglákra rakott verandaajtó, szalmazsákkal kárpitozva, egy subával letakarva, szüleim fekhelyeül szolgált. Ez a suba nappal az „ágy” takarója volt, éjjel a lekipásztoré. Bútorzatunk az iskola szertárszékerejével vált teljessé, amelyet később édesapa telefestett pünkösdi rózsával, s odapingálta a girlandok fölé, hogy „Aldassék az Egy Igaz Isten – 1947”. Ebbe a kétajtós szekrénybe belefért minden „vagyonunk”. A piacon vásárolt cseréptányérokba ettünk, amelyeket mosogatás után fölakasztottunk a falra a lócák fölé. Estére fény is költözött az első gyönyörű szobánkba, a tányérok között petróleumlámpa függött a falon. Télen a bicskei kemence melegített, ha volt arra pénz, hogy a hetivásáron napraforgószárat vegyünk, s azzal tömjük be a kemence száját. A fényezés teteje volt, amikor a szoba közepére egy rongyszőnyeg került. Jöttek a barátok, ismerősök és nem ismerősök, mert azok

mindig jöttek, s mi gyerekek dicsekedtünk az érkező vendégeknek: „Tessék nézni, már szőnyegünk is van!” A szinte minden nap nálunk „összeverődött” emberek között, a jókedvű diskurálás mellett, nagyon komoly eszmecserek folytak. Gyakori vendégünk volt az akkor önkéntes száműzetésben Hódmezővásárhelyen élő író-óriás, Németh László. Édesapa gyülekezetének nem kellett vasárnapig várni erőt adó szóra, ha valakinek előtte is szüksége volt rá, bármikor betérhetett a paplakba, s az biztos, hogy szeretetteljes fogadtatásban volt része. Idős vagy beteg híveit természetesen ő látogatta, nagy szeretettel igyekezett segíteni minden rászoruló.

gatta, nagy szeretettel igyekezett segíteni minden rászoruló.

Emlékszem, hogyan varázsolták szüleim imateremmé, zeneteremmé a régi iskolatermet. Láttam, ahogyan édesapa megtervezte a pulpitust, s aztán ahogy összekínlódták egy asztalos bácsival. Az agyongyötört, tönkrement iskolapadokat kijavították, lepácolták. A terem végében volt a „Supraphon-sarok”, amelyhez lemezjátszót, lemezeket vásároltak, s a gyülekezet Bach, Händel, Beethoven műveiben gyönyörködhetett. De amíg idáig jutottak, édesanya folszította azt a nagy termet, függönyöket mosott-vasalt arra a rengeteg ablakra. S amikor ez is megvolt, akkor ő kezelte a zenesarokban a lemezjátszót – figyelve az emelvényen álló „karmesterre”, lelkészre, férjre – várva a titkos jelre, hogy: „na most, zene indul!”

Ebben az átalakított teremben tartotta édesapa a bibliaórákat. Szenttanúja voltam lelkes készülődéseinek. Előadásaihoz falitérkép nagyságú diagramokat rajzolt piros, zöld tintával, redisztollal, léniaival – én, mint kisiskolás, irigykedve néztem a művelet közben. Bibliaóráinak híre terjedt a városban – egyik ember hozta a másikat –, már nem csak unitáriusok ültek a padokban. Pontositok: sokan voltak, akik bár nem unitárius családban nőttek fel, de édesapa prédikációit, bibliaóráit hallgatván rádöbbentek, hogy az ő hitükhöz az unitárius vallás áll legközelebb, és azt választott vallásuknak tekintették. Hódmezővásárhely mellett Szeged, Szentes, Orosháza szórványgondozó lelkésze is volt édesapa. Ezekben a városokban is lelkes hívek gyülekezete vette körül. Egyik orosházi híve, Kovács Imre (ma a győri egyházközség tagja), 1997-ben írt emlékező soraiban írja, hogy „mi volt az ő titka, amivel olyan sokakra – így reám is, mint református születésű fiatalemberre – olyan nagy hatással tudott lenni, mely hatás az esetemben mind a mai napig tart.” Édesapám nagy hatá-

sü beszédeinek talán egyik titka az volt, hogy a Biblia sorait „aktualizálta” a mára. A tordai országgyűlés határozatához tartotta magát: „Amikor a prédikátorok az evangéliumot hirdetik, ki-ki az ő értelme szerint tegye azt.” Ahogy Nyíredy Szaboles bátyám írta öt évvel ezelőtt: „Unitárius meggyőződése megingathatatlan és szinte lehengerlő volt... Lenyűgöző szónok, karizmatikus prédikátor! Ahogy fellepett a szószék-re, áradt a lényéből, hogy ő Isten felkent szolgálója”.

A vásárhelyi vasárnapok emléke élénken él bennem ma is. A templomi szolgálatba az egész család besegített. A szertartás úgy kezdődött, hogy édesanya papnéhoz illő ruhában, kalapban (amelyek gazdag külföldiek adományából szálltak rá) felvonult harangozni, egészen addig, amíg a templom másik felében édesapa felért a szószék-re. Eközben Kati húgommal a karzaton, az orgona mögött várakoztunk, s onnan beláttunk abba a pindurka helyiségbe, ahová a harangkötél leereszkedett. Most is látom édesanyát, ahogy két kézzel kapaszkodik a kötéltre, s minden erőteljes rántás után egyre magasabbra repíti a harang. „Anyókámnak” ezt a ritmikus le-föl repülését látva, elfogott a rémület – mi lesz, ha a harang akkorát ránt, hogy áthúzza azon a plafonon lévő kis nyíláson az ég felé? – de hál’ istennek mindig földet ért. S amíg ő ment le papnénak az első sorba, addig mi fölmásztunk az orgonának hátul kinyúló óriási nyelvére és „fújtatunk”. A kettőnk súlyára volt szükség ahhoz, hogy az orgona „szuszogni” kezdjen, s ugyanúgy, ahogy előbb édesanya, mi is ritmikusán rugózva libikókáztunk az orgona oldalán, hogy Aron bácsi hangokat csalhasson ki belőle, s kezdetét vehesse az istentisztelet! Így leheltünk életet környezetünkbe – édesanya a harangba, mi gyerekek az orgonába és édesapa az emberekbe. Ő élete minden percében felelősséggel építette a következő beszédét. Minden hatás beleépült, az emberekkel való rengeteg beszélgetés, a sok-sok könyv, írás. Teológiai, pszichológiai, filozófiai, szociológiai ismereteit állandóan gyarapította. Az eseménydús nappalok után, leginkább csak éjszaka jutott idő az olvasásra. Ha a hódmezővásárhelyi évekre gondolok, eszembe jutnak a „vizitációk” is, amelyekre úgy készültünk, mint nagy ünnepeink egyikére. Az asszonyok, édesanyával az élen, sütöttek-főztek,

Vizitáció Hódmezővásárhelyen

vártuk a vendégeket. Jött az egyház vezetősége Budapestről, jöttek a szórvány-gyülekezetek hívei – kisebbfajta unitárius találkozóvá váltak ezek az együttlétek.

Elérkezett az 1953-as év, amikor édesapát megválasztották budapesti lelkésznek. A szolgálati lakást még nem lehetett elfoglalni, így a család csak '54-ben tudott felköltözni. A '49-ben született Zsófi húgommal már hárman voltunk testvérek. Magunkkal hoztuk a szentesi polgármester özvegyét, aki befogadott bennünket a háború után, s amikor államosították a házát, nálunk talált menedéket. Azután tovább nőtt a család létszáma, mert a „kitelepités” után Piri nagynéném a férjével amnesztiát kapott, és szintén hozzánk költözött egy időre. Mindenki hozott magával egy pár bútort, tőlünk pedig fedelet kaptak a fejük fölé, meg családot és szeretetet.

R. Filep Imréné 80. születésnapján

A pesti templomban már nem volt harang és „fújtató orgona”, de volt számunkra sok új feladat. Több, mint 40 év távlatából sokan elfelejtik, hogy milyen szegények voltunk – szegény volt az eklézsia is, alkalmazottak tartására nem volt lehetőség. Takarítottuk a templomot, gyülekezeti estekhez, gyerekdelutánokhoz előkészítettük a tanácstermet – a szeretetvendégségek vacsoráit édesanyával együtt főzte a kántorné, Cicuka néni, Vadady Bözsi néni, Belovári Etus néni – mi gyerekek segítettünk felszolgálni. Ezekben az összejövetelen a „gépzene” helyett előben hallhattuk neves művészek előadásait, hogy csak egy-két nevet emeljek ki, gyönyörködhattunk Agay Karola és Szendrey-Karper László művészetében, Jancsó Adrienn balladáiban. Vendégeink

Magyarkút

voltak: Tamási Áron, Féja Géza, Sinka István. Pezsgő egyházi élet indult be. Szabályos időközönként kerültek megrendezésre a gyerekdélutánok, ahol mi, a gyülekezet gyermekei szavaltunk, énekelünk, volt aki valamilyen hangszerezen játszott. Utána teával, aprósüteménnyel vendégelt meg bennünket az egyházközség.

Lakásunk ajtaja Pesten is nyitva állt mindenki előtt. Ide is nap mint nap jöttek a jó barátok, szülők gyermeknevelési problémákkal, fiatalok lelki problémákkal. Beszédeinek hatására Budapesten is nőttön-nőtt édesapa híveinek tábora. Az istentiszteleteken volt aki jegyzetelt, voltak akik magnetofonszalagra vették prédikációit. Református barátaim, a korábban kezdődő Joó Sándor istentisztelet után, átloholtak Filep Imréhez a Nagy Ignác utcába. Evangélikus teológusok is eljöttek meghallgatni!

(Ezen emlékek kapcsán beugrik egy jóval későbbi kép életemből. 1997-ben az a megtiszteltetés ért, hogy a Brassai Sámuel-emléknapély zárószavait én mondhattam, de ez csak részben sikerült. Egy számomra nagyon zavaró „közbeszólás” kiütötte fejemből azt az utolsó mondatot, amiért az összes előzőt mondtam. Engedjessék meg nekem, hogy ezt most itt leírjam, mert ezek a szavak, nem csak édesapa mindenkori hallgatóságára voltak jellemzőek, hanem szinte minden egyházi rendezvényünkön elmondhatóak ma is: „Ha a gyülekezet sorait nézem, vagy a fellépő művészekre gondolok, egyre jobban megerősödik bennem, hogy ma itt kicsiben létrejött a sokunk által vágyott keresztény ökuménia” – bárcsak nagyban is megvalósulna a még többünk által vágyott, hön áhított összmagyar együttműködés!”)

És eljött 1956 – a forradalom teremtette meg a kapcsolatfelvétel lehetőségét nyugati testvéreinkkel. Az IARF segélyakciója révén élelmiszer- és ruhaadományok érkeztek a magyar unitáriusok számára. Az adományokat a világszövetség akkori holland vezetői adták át, s ebből a találkozásból életre szóló barátság született. Az újabb anyagi segítség lehetővé tette, hogy a magyarkúti Szent-ábrahámi Pihenőt unitárius üdülővé varázzsoljuk. Édesapám szervező munkájának köszönhetően, a meglévő két épület, plusz melléképület falait, tetőszerkezetét megerősítették, kissé átalakították.

Kedves hívünk, Nagy Dezső bácsi volt a „varázsló”, aki minden mesterségbeli tudását beleadta a felújításba. Mivel a gyermeknyaraltatás azon a nyáron sem szünetelt, mi voltunk a segédei. Az erős fiúk talicskázták a sódert, köveket, a lányok pedig hordták a téglát, keverték a maltert. Az „ebédlős épület” timpanonjára az unitárius festőművész, Merész Gábor freskója került. E legnagyobb épület mögé, szabadtéri zuhanyzót készítettek, amelynek tartályába a patak vizét szivattyúzta föl egy motor. Úgyancsak nyugati testvéreink adományából vásárolhattuk meg a szomszéd telken lévő „villát”, ahol a 3 szoba és veranda mellett már fürdőszoba is volt. Ez az épület az „Albert Schweitzer Pihenő” nevet kapta, a középső épület a „vadászlak” (amelyben 4 szoba volt), a timpanonos épület pedig a „kúria” lett (itt volt a nagy ebédlő két oldalán a fiúk, illetve a lányok hálóterme). A kert közepén harangláb állt, a holland testvéreinktől ajándékozott „Albert Schweitzer” haranggal, alatta pedig egy fahasábokból összeállított „csodaszarvas”.

Sokunk számára emlékezetesek a magyarkúti nyarak – a nagy kirándulások, az esti tábortüzek, amelyek melegénél tanultuk a legszebb népdalokat. Gácsér Józsi bácsi adomázott, Bajor János bácsi furulyázott, Gyuszi bá' meg Szabolcs bá' a cserkészletről mesélt. Már '56 előtt szokássá vált, hogy nyaranta egy vasárnapot Magyarkúton töltött a budapesti gyülekezet. Ezeknek az együttléteknek felejthetetlen része volt az erdei istentisztelet! A telket övező patak partján, a rögtönzött úrasztalán erdő-mező virágai és a Biblia. Az erdő fáit mint gótikus templom ívei hajoltak a fejünk fölé. Ebben az időben szintén Magyarkút volt legtöbbször a helyszíne az évente megtartott lelkészi értekezleteknek, ahol több napra összegyűltek papjaink, s együtt próbáltak megoldást találni egyházközségeik problémáira.

1956-ot követően, az IARF meghívására egyre gyakrabban utazott külföldre édesapa. (Az utazásai nem voltak izgalommentesek, legtöbbször az indulás előtti pillanatokban kapta meg a kiutazási engedélyt.) Nemzetközi konferenciákon működött közre, előadásokat tartott. Hollandiában, Németországban, Svájcban is hallhatták – német nyelven – nagy hatású prédikációit. 1957-ben egyházunk főjegyzőjévé, 1959-ben az IARF Végrehajtó Bizottságának tagjává választották. (Az 1964-ben, Hágában tartott IARF-kongresszusra, édesanyával együtt én is elkísérhettem.)

Filep Imre az IARF-vezetőséggel

Minden igyekezetével azon volt, hogy az erdélyi „anyaegyház” kapcsolatfelvételét a világszövetséggel elősegítse – ott volt a helyünk, hiszen 1900-ban unitáriusok alapították! Később nevezték Szabad-
elvű Keresztények Világszövetségének is, de a mai valóságot legjobban fedi, ami a pontos fordítása: a Vallásszabadságért alakult Nemzetközi Szövetség.

1966-ban püspöki helynökké választották édesapát, majd a Magyarországi Unitárius Egyház h. püspöke lett. Ő már életében nem kaphatta meg a püspöki címet.

Csodálatos szervezőkészségének talán utolsó bizonyítéka az 1968-as Ünnepi Zsinat megrendezése Budapesten. Az evangélikus egyház átengedte Deák téri templomát erre a nagy jelentőségű eseményre. A vallásszabadságot törvénybe iktató 1568. évi tordai országgyűlés 400 éves jubileumára – az erdélyi ünnepeket követően – a világ minden tájáról idesereglettek hitbéli testvéreink. A magyarországi unitáriusok nevében Erdélyben és Budapesten is édesapa mondott ünnepi beszédet, amelyek felejthetetlenek maradtak számunkra! Az ünnepsorozatot fáklyás felvonulás zárta.

Ismét Szabolcs bátyámat idézem: „Aktivitása döbbenetes volt. Utólag visszagondolva erre: nem csoda, hogy élete lángja hamarabb aludt ki, mintsem gondolhattuk volna.” Csak 55 éves volt!

A templomi találkozásokon a hétköznapiaknál is nagyobb darabokat tört le magából, s átadta gyülekezetének. Az nem látszott, hogy szíve eközben teljesen kimerült, egyre szabálytalanabban és egyre lassabban vert. Lélekemelő, gondolatébresztő beszédei erőt adtak hallgatóságának – ennek a lelki erőátvitelnek áldozata Ő!

Beszédeit nem írta le, nem maradtak utána írárok – az élő szó erejében hitt. Ő a szívünkben, lelkünkben él tovább!

Márton Áron rk. püspök és R. Filep Imre

Halálának 30. évfordulóján a Biblia – édesapám számára legkedvesebb – soraival zárom emlékezésemet:

„Az Úr pedig a Lélek; és ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság.” (II. Korinthus 3,17)

Ági

Vallások közötti párbeszéd

Augusztus 3., Sziget – Krisna falu, vallások közötti párbeszéd (izraelita, katolikus, evangélikus, református, unitárius, iszlám, Krisna-tudatú hívők közössége. Röviden így lehet összefoglalni az eseményt. Az összefoglalásnál azonban sokkal érdekesebb volt a bemutatkozás, valamint a résztvevők viszonyulása. A három alapkérdéstől – vallások istenképének bemutatása, személyes istenélmény, tanács a résztvevőknek – egészen a tündéreig bonyolódott a téma, időnként kissé botrányos hozzászólásokkal. Hadd kezdjem a legelején.

A vallásfilozófia egyik alaptétele szerint, elképzelni valamit annyi, mint képet alkotni róla. Itt is alkottak. Istenről. A valláspszichológia a Jung szerinti, tudattalanban rejlő valóságként határozta meg. A vallások képviselői megegyeztek abban, hogy Isten misztérium, rejtőzködő, abszolútum, ezért emberi kategóriák által behatárolhatatlan. Csupán az attribútumok változtak, a szeretettől a törvényen át egészen az atyaságig. Bármilyen jelzőkkel illetjük is, azokhoz racionálisan, emocionálisan, vagy meditatív módon közel lehet kerülni. Ezt a közelkerülést nevezik istenélménynek. Ez pedig nehéz kérdésnek bizonyult. Nem azért, mert a vallások képviselői nem tudtak rá válaszolni, hanem mert válaszuk egyáltalán nem érdekelte a résztvevőket. Inkább volt kedvük ahhoz, hogy tovább bonyolítsák az istenkép témát. Elég szélsőséges irányba. Az alapproblémát ugyanis a következő dolog képezte: Adott több vallás kép-

viselője és mindenki mondja a saját tanítását. Egy fiatal egyetemista hallgató véleménye szerint ez teljesen fölösleges, mert az általános műveltséghez hozzátartozik a különböző vallások ismerete. (Az ő műveltségéhez is hozzátartozott egészen a következő kérdésig: Mit tud pl. az iszlámról? Mint kiderült semmit, de megvan róla az elképzelése.) A lényeg az, hogy ki kell választani a „Legerősebb Istent”, amely legyőzi a többi. Csupán az legyen az Egyedüli Igaz Isten, és csak az ő követése az egyetlen igaz vallás. Szomorúnak tartom, hogy korunk fiatal értelmiségi rétegének (mert állítólag a szigeten ők vesznek részt!), ilyen primitívnek mondható problémák okozzák a lelki megrázkódtatásokat.

Na és ilyen gondokkal küszködő generációnak mit is mondhattak tanácsként a vallások képviselői? A zsidó rabbi szerint a mai nemzedéket az identitászavar frusztrálja. (A hozzászólások is megerősítették!) Ennek tudatában tanácsa így szólt: Kutassátok őseitek vallását! Ezt a jezsuita atya a következőkkel egészítette ki: Ha a törvények törvényét keresem, akkor megtalálom a szeretetet. Ha a szeretet szeretetét keresem, akkor megtalálom a törvényt. Kutatás és keresés. Mindkettőhöz türelem kell. És idő. Türelemmel időt adni Istennek és magamnak – szólt az unitárius lelkész tanácsa a résztvevőkhöz. Így legyen.

Demeter Sándor
teológiai hallgató

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Bölöni Sikó Miklós (1818–1900)

Ma annak a XIX. századi unitárius arcképfestőnek életútját mutatjuk be, akiről – életrajza alapján – többet tudunk, mint kortársairól.

Sikó Miklós a Kolozs megyei Septéren született 1818. július 2-án. Apja annak a Sikó családnak volt késői leszármazottja, amely 1611-ben Bethlen Gábortól kapott nemességet. Címerük kék alapon csőrében borostyánágot tartó fehér galambot ábrázol. Sikó István – az apa – fiatalabb korában az Eszterházy-huszároknál hadnagyként szolgált, majd a királyi kormányzatszéknél, illetve a Kir. Táblán volt ülnök. Anyja szintén régi, erdélyi nemesi család sarja, kődi Farkas Anna volt, († 1830).

Miklóst, a legidősebb fiút apja katonai pályára szánta. Alig 3 éves korában már lovagolni tanította, és állandó testedzéssel készítette a katonai pályára. A gyermek az otthon töltött évek alatt szabad idejét rajzolással töltötte. 7 évesen már úgy rajzolt, hogy arcképei fölismerhetőek voltak. Apja e képességének igyekezett gátat vetni, mert mint kora nemesi származású embere, a rajzolást a lenézett „mesterség”-ek közé sorolta.

Sikó Miklós 10 éves korától a marosvásárhelyi református gimnáziumban tanult, majd itteni tanulmányainak végeztével, Nagyszebenben hallgatói jogot. A már táblai írnokot apja – régi összeköttetései felhasználásával – a bécsi katonai iskolában szeretne tovább taníttatni, de ettől a lehetőségtől egy nagyobb protekcióval rendelkező ifjú elűtötte. Sikó Miklós, mint marosvásárhelyi kir. táblai gyakornok, megismerkedett Filep József országos közügy-aligazgató, vajai birtokos Róza nevű lányával, akivel apja akarata ellenére 1845-ben kötött házasságot. Ugyanis apja vagyonosabb feleséget szánt neki. Sikó, hogy ifjú feleségét eltarthassa, előbb Borszéken, majd Bukarestben rajzolással biztosította a mindennapi megélhetést, majd engedve apja kérésének, 1846-ban otthagyta Bukarestet s feleségével Kolozsvárra ment, ahol Majális utcai házukba költöztek.

1848-ban Sikó honvédnek állott be. Előbb a maroszei mozgó nemzetőrségnél, majd a 87-ik honvéd zászlóaljnál szolgált, főhadnagyi rangban. 1849. február 18-án a királynémeti csatában fogásba esett. Besorozták az osztrák hadseregbe. Csernoviczban betegen kórházba került. Itt az orvosokról készített rajzai révén, másoknál több szabadsághoz jutva, megszökött. A Kárpátokon át Homonnán, Munkács, Nagykárolyon, Váradon, Kolozsváron, Marosvásárhelyen keresztül ment Vaján tartózkodó feleségéhez. Vajáról Kolozsvárra költözött, ahol az ősz és a tél folyamán az osztrák tisztekről készült képek festéséből tartotta fenn magát. Lefestette Urbán ezredest és családját is, aki 1851-ben hozzásegítette egy Münchenbe szóló útlevélhez. Sikó Münchenben 7 hónapig tartózkodott. Itt Barabás Miklósnál tanult festeni. Az

anyagi körülmények miatt előbb felesége, majd – nem sokkal később – Sikó is kénytelen volt hazatérni. Felesége elméje még Münchenben megzavarodott. 1863-ban még a kolozsvári Jótékony Nőegylet elnöknőjeként tevékenykedett, majd magára hagyva férjét Maros-Nagylakra költözött. Itt halt meg 1900. április 23-án.

Sikó továbbra is Kolozsváron maradt. Nem tudni, hogy ebben az időszakban milyen hivatalt viselt. Benedekfalvi szőlőjét művelte, s bár meghívást kapott Bukarestbe, a román királyi udvarba festőnek, nem vállalta. Cukorbetegségére többször keresett gyógyulást Borszéken. Élete vége felé ő is elköltözött Kolozsvárról, és Marosvásárhelyen bérelt lakást. Itt élt szegényesen, visszavonultan és elfeledve haláláig, 1900. május 5-ig.

Sikó öreg korában Kossuth- és Ferencz József-képeket festett, melyeket intézményeknek ajándékozott. Bizonyára kapott értük valamilyen ellenszolgáltatást is. Az tudott, hogy 1891-ben egy Kossuth-festményével az E.M.K.E-t ajándékozta meg, mely ezért alapító tagjai közé iktatta.

Sikó Miklós az az ember volt, aki önerőből és önképzés útján vált festővé, bár művészetére hatást gyakorolt az ifj. Neuhauszer Ferenc nagyszebeni arcképfestő és Barabás Miklós is. Csak arcképeket festett. Több képét – köztük önarcképét is – megjelentette a Pásztortűz c. folyóirat. Arcképe megtalálható még az Erdélyi Helikon (1941) Bíró Béla-féle portrévázlatai között is. A Keresztény Magvető (1900. 359. old.) szerint Sikó Kolozs megyében volt legismertebb, ahol „sok főúrnak, a közélet sok emberének és nem egy szép nőnek örökítette meg képét”. Többek között ő festette meg az egyház egyik jótévedője, nagyajtai Incze Mihály képét is. A Keresztény Magvető „Különféle” rovata emlékezik meg arról is, hogy Sikó a század közepének miniatűr festészetét képviselte, s kiváló volt nem csak az arcok, hanem a ruházat, a menték és a magyar női viseletek festésében is.

A már gyermekkorában testedzéshez szoktatott Sikó Miklós jó megjelenésű, szép öregember, nem csak művész, hanem a magyar nemes magatartását mindvégig megőrzött ember volt. Bár haláláról csak a Marosvásárhely c. napilap és a Vasárnapi Újság emlékezett meg, művészetét felelevenítette 1944-ben dr. Bíró Béla „Sikó Miklós élete és művésze” címen, 1988-ban Seregély György „Magyar festők és grafikusok adattára” c. munkájában, de olvasható felőle több művészeti lexikonban, a Művészet c. szaklapban, valamint az Erdélyi Helikonban (1942). Az unitáriusok közül Kelemen Lajos (Művészettörténeti tanulmányok I. k. 1977.) és Kőváry László (Művészeti Szalon, 1928.) foglalkozott vele. Legjobb forrásmunka a Simén Domokos ösztönzésére megírt „Önéletrajz”-a.

Kelemen Miklós

Álomvilág az anyagban

Valahol otthon kell éreznünk magunkat a világban

Tirnovan Ari Vid a messzi székely havasokból érkezett Magyarországra. Többször ette már a száműzetés kenyerét, míg végül Pápán otthonra lett. Az alkotóval öreg-hegyi műtermében beszélgettünk. Először arról faggattam, hogy miként élte át a hazacserét. (Tirnovan Ari Vid, unitárius hívünk, a győri egyházközség tagja.)

Ha erről akarok szólni, azzal kell kezdenem, hogy már ez volt a második cserém, ha ezt így lehet nevezni. A bécsi döntés következményeként – 1940-ben – Romániából Magyarországra (Észak-Erdélybe) kerültem. Egyébként háromszáz évre visszatekintő unitárius papcsaládból származom. Én szakítottam meg ezt a tisztes sort és egy másfajta vallást hirdetek, illetve gyakorlok évtizedek óta.

Életemben a történelem egy másik nyomot is hagyott. Megbízás alapján 1956. október 23-án gyűlést szerveztem, diákfórumot, amelynek a következménye hét év börtön lett. Ennek nyomán persze egyetlen helyen sem tudtam elhelyezkedni. Mondhatom, hogy engem már az a rendszer privatizált. Azóta vállalkozóként dolgozom.

A kérdésre visszatérve elmondhatom, hogy két éves korom óta járom azt a szűk pátriát, amit Erdélynek neveznek. Kolozsvár, Segesvár, Nagyvárad, Nagybánya, Szatmárnémeti, mind-mind otthonaim voltak. Volt ahová többször visszatértem. Ennek a kényszerű jövés-menésnek, majdnem hontalanságnak az lett az eredménye, hogy végül Magyarországra kerültem. Először Budapesten telepedtem le az akkori művelődési miniszter – Kőpeczi Béla – jóváhagyásával.

Pápára egy kiállítás hozott, ahol a Hollósy-galéria vezetője megemlítette, hogy a város letelepítene ide egy szobrászt és egy keramikust. Amikor megmutatta a műtermet, egy pillanatig sem haboztam. Rájöttem arra, hogy ez az a méret, amiben jól érzem magam. Semmi nosztalgiám sincs, hiszen átéltem már egy belső és egy tényleges emigrációt. Vallom én is a sokat idézett mondatot, hogy valahol otthon kell éreznünk magunkat a világban. Ami a foglalkozásomat illeti, olyan tevékenységnek érzem, ami az ember többletérzékenységéből ered. A láthatatlant, a hallhatatlant, a belső álmvilágot, a csodavárást, vagy másfajta vágyálmokat próbálok realizálni, megvalósítani kőben, fában, bronzban.

Szobrász szakon végeztem a kolozsvári akadémián. Időközben rájöttem, hogy kíváncsi természetű ember vagyok, aki folyton lehetetlen helyzetekkel, anyagokkal, formákkal próbálkozik. Mindig megkísértenek a dolgok. Kihívásként működök együtt az anyaggal, mert nyilvánvaló, ha valamit közölni akarok alkotásaimmal, azért tennem kell valamit, hiszen az anyag nem feltétlenül hordja magában az eszmeiséget is. Márpedig a művészet nemcsak közügyesség, eszköz, hanem a gondolat kérdése is. Egy bizonyosfajta közvetítés lehetősége, egy nyelv, amelyen gondolkodni is tudni kell. Ha van valakinek mondanivalója és ezt a nyelvet ismeri: ajándék a számára. Én is megpróbálok élni ezzel az ajándékkal, ameddig csak lehet. Meggyőződése, hogy nincsen régi és nincsen új művészet, egyszerűen csak művészet van, ami nem más, mint kapcsolatteremtés a nagy kozmikus lét és a mi parányságunk között. Én egy ilyen nagy kozmikus létben hiszek, és tudom, hogy mindenben jelen van az Isten, a varázsló, a sámán, a jó és a rossz.

Két alkotás Dávid Ferenc emlékére

Művei legtöbbször egy különleges hármasságra épülnek: absztrakt, hagyományörzés és modernség. Mi ennek a szándékának a gyökere?

Nem más, mint az a negyvenéves kultúrgyakorlat, amiben benne vagyok. Ez alatt az idő alatt nagyon sok eszmény, ideál akad egy fiatal képzőművész életében. Sajnos manapság nem nagyon vannak eszményképek, de a fiatalok részéről sem látom a készletet, hogy valakihez is hasonulni akarnának. Téves úton haladnak, mert mindig valami pokoli ötletet szeretnének kitalálni, holott a művészet nem egészen azonos az ötlettel. Nem a meghökkenés a művészet lényege.

Ahol véget ér az élet, ott kezdődik a művészet. Ez nyilvánvaló tény. Az életnek megvan a maga törvénye, rendje, míg a művészetet teremtik, mégpedig az ember. Ha ilyen formában próbáljuk beazonosítani magunkat ahhoz a gondolathoz, hogy Isten a saját képmására teremtette az embert, akkor ne botránkozzunk meg azon, ha azt mondja valaki, hogy minden emberben ott az Isten. Így a teremtés lehetősége is bennünk van. Az, hogy miként beszél valaki, az előadásmódtól függ. Lehet fecsegni, szószátyárkodni, de lehet szintetizálni, lényegyet mondani is. Én megpróbálok az utóbbi módon alkotni.

Az idő nagy kritikus, de örömmel tapasztalom, hogy műveim derekasan helytállnak a próbákon. Meg vagyok győződve róla, hogy az enyémhez hasonló „szókimondás” és ennek a megformálása, vagyis alkotásaim, a rövid, lényegre törő versekhez hasonlóan hatnak, és világos, időtálló értéket közvetítenek.

Átvéve a Kisalföld c. újságból

Emlékezés Vörösmarty Mihály születésének 200. évfordulójára

Fejér megye kedves, megnyerő pannóniai tája a kirándulót mindjárt megragadja, magához öleli, az íróembert pedig, aki gyermekkorát ott töltötte, örökre megőrzi magának. Vörösmarty Mihály, Vajda János, Gárdonyi Géza, Csoóri Sándor költészetében, írásaiban ott tükröződik a szülőföld képe az erdős dombokkal, ligetekkel, a Velencei-tó nádasaival.

A Beethoven- emlékeket őrző Martonvásártól nem messze fekvő Kápolnásnyék, a Szózat költőjének szülőfaluja. Szülőházát rég lebontották, de egykori lakóháza megújulva, emlékmúzeuma értékes relikviákkal gazdagodva várja a kétszázadik évforduló rendezvényeire odalátogató érdeklődőket.

Az 1800. december 1-én született Vörösmarty a romantika jegyében kibontakozó irodalmi és társadalmi ébredésnek, a reformkorszaknak kiemelkedő egyénisége volt.

A tartózkodó, magába forduló ifjú korai költői művei a viszonzatlan szerelem gyötrelmeinek, halálvágyának vagy a parttalan ábrándozásnak szemérmes megnyilatkozásai. Szinte váratlanul, 1825-ben robban be az irodalomba és máris egy nagylélegzetű verses epikai művel, a „Zalán futása”-val. A romantikus alkotás eszmeiségét a század első harmadában kibontakozó nemesi-nemzeti ellenállási mozgalom alapozta meg. Vörösmarty lelkesedése, tettvágya a korhangulatnak megfelelő kifejezési formát és tárgyat talált: eposzában a régmúlt nagyszerű eseményeit, Árpád dicsőséges honszerző küzdelmeit idézi meg, hogy cselekvésre buzdítsa nemzetét:

*„Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?
Századok ültének el, s te alattok mélyen enyésző
Fénnyel jársz egyedül. Rajtad sűrű fellegek és a
Bús feledékenység koszorútlan alakja lebegnek.”*

Ő maga sem szűkölködik a tennivalókban. Állandó munkatársa lesz Kisfaludy Károly Aurora című zsebkönyvének, sorra születnek újabb eposzai (Cserhalom, Eger), majd 1830-tól a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Szótárt, nyelvtant, helyesírási szabályzatot szerkeszt. Drámai műveivel (Vérnász, A fátyol titkai, Csongor és Tünde, Marót bán) a nemzeti drámairodalom megteremtésének ügyét szolgálta.

Részt vesz az 1837-ben megnyíló Pesti Magyar Színház létrehozásában, amely Vörösmarty „Árpád ébredése” című történelmi játékával nyitja meg kapuit.

Széchenyi István fellépése után s a reformországgyűlések hatására gazdag és szerteágazó életművében előtérbe kerül a politikai tudatosságú, közéleti ihletésű líra. Nemzetfogalma nem szűkítő értelmű többé. Jól példázza ezt a „Guttenberg-albumba” című verse néhány sora:

*„Majd ha baromból s ördögből a népszaroló dúsz
S a nyomorú pór nép emberiségre javul:*

*Majd ha tanácsot tart a föld népe magával
És eget ostromló hangokon összekiált,
S a zajból egy szó válik ki dörögve: „igazság!”*

*Akkor lesz csak méltó diadal számodra,
nevedhez
Méltó emlékjelt akkoron ad a világ”.*

Vörösmarty számára a hazaszeretet az a magasztos eszmény, amely betölti az élet minden megnyilvánulását. A reformnemzedék jelszava: „Haza és haladás” az ő értelmezésében – Széchenyi szellemében – a nemzet felemelésének sürgető parancsát jelenti. Munkás honszeretetet követel, megfeszített küzdelmet, magasztos sorsvállalást, mely az emberi lét célja és rendeltetése:

*„Mi dolgunk a világon? Küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbekért.
Előttünk egy nemzetnek sorsa áll
Ha azt kivívtuk a mély süllyedésből,
S a szellem harcok tiszta sugaránál
Olyan magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk, térvén őseink honához:
Köszönjük élet! Áldomásaidat,
Ez jó mulatság, férfi munka volt!”*

(Gondolatok a könyvtárban, 1844.)

Hazaszeretete átfogó, egyetemes, humánumban gazdag. A haza és az emberiség ügye elválaszthatatlan egymástól. A nemzet szeretete, az érette való munkálkodás egyben az emberiség haladását szolgálja. „Pázmán” című epigrammája a térítő főpapot szólaltatja meg, saját emberi költői hitvallását adva a szájába:

*„Pázmán, tiszta valóságnak hallója egekben,
Megtért térítő állok az isten előtt,
S hirdetek új tudományt, oh halld s vedd szívre
magyar nép:
Legszentebb vallás a haza s emberiség”.*

1836-ban a legjelentősebb reformországgyűlés berekesztésének hírére a reménytelenség, a kiútatlanság, a nemzet elkerülhetetlen pusztulásának érzete uralkodik a kortársakon.

Ebben a hangulatban keletkezik a „Szózat”. A fenyegető nemzethalál látomásával a rendületlen hazaszeretetet, a hűséget szegezi szembe Vörösmarty. Büszke öntudattal vallja, hogy a magyarság megtette mindazt, amit megtehetett önmaga felemeléséért és a még nagyobb közösségért, az emberiségért.

Így érthető az egyetemes gyász víziója a Szózatban:

*„S a sírt, hol nemzet süllyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászkonny ül”.*

1848-ban a már korosnak számító költő ifjú lelkesedéssel fogadja a márciusi eseményeket. A szabadság felé vezető út első lépését, a cenzúra eltör-

lését, a „Szabad Sajtó” című epigrammájával köszönti:

„Kelj fel rabágyad kópárnáiról
Beteg, megsibbadt gondolat!
Kialts föl érzés, mely nyögél
Elfojtott vérző szív alatt!
Oh jöjjetek ki láncra vert rabok,
Lássátok a boldog dicső napot,
S a honra, mely soká tűrt veletek,
Derűt, vigaszt és áldást hozzatok”.

Cselekvő részese a forradalom és a szabadságharc eseményeinek. 1849-ben képviselő a megalakuló Nemzetgyűlésben, követi a kormányt Debrecenbe. A királyi ház detronizációja után Kossuth a kegyelmi törvényszék bírójává nevezi ki. A világo-si fegyverletétel után bujdosni kényszerül, csak a terror enyhülésével függesztik fel a katonai törvényszéken ellene indított pert. 1850-ben oltalmat, megnyugvást remélve betegen tér vissza szülőföldjére. Összeroppanása, személyes bukása és hazája, népe megpróbáltatásai szorosán összekapcsolódnak életézésében. Megrendítő képekben jeleníti meg a pusztító vihart, amely hazájára szakadt:

„A vész kitört. Vérfagyasztó keze
Emberfejekkel labdázott az égre.
Emberszívekben dúltak lábai.

És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti”.

(Előszó, 1850.)

„Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
Elkárhozott lélekkel hasztalan
Kialtozom be a nagy végtelent:
Miért én éltem, az már dúlva van”.

(Emlékkönyvbe, 1849.)

jajdul fel egy emlékkönyvbe szánt költeményben.

Egyik utolsó megszólalásában is, a „Vén cigány”-ban önmérsztő, gyötrő látomásai elevenednek meg. Képzete lerázva a ráció nyűgét hatalmas démonikus látomásokban idézi fel a borzalmakat:

„Kié volt ez elfojtott sóhajtás,
Mi üvölt, sír-e vad rohanatban,
Ki dörömböl az ég boltozatján,
Mi zokog mint malom a pokolban?
Hulló angyal, tört szív, örült lélek,
Vert hadak vagy vakmerő remények?”

(A vén cigány, 1854.)

A szenvedés, a kiüttalanság eme fortissimója végül a „lesz még egyszer ünnep a világon” irracionális bizakodásában csendesül el, hogy helyet adjon az „és mégis” megdönthetetlen hitének az élet feltámadásában:

„Húzd, de még se – hagyj békét a húrnak,
Lesz még egyszer ünnep a világon.
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a viszály elvérzik a csatákon,
Akkor húzd meg újra lelkesedve,
Isteneknek teljék benne kedve,
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derüljön zordon homlokod.
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.”

1855-ben bekövetkezett halála akár jelképnek is tekinthető. A Bach-korszak legmegalázóbb, legreménytelenebb időszakában lobban ki a világító fény, amely negyedszázadon keresztül sorsa minden változásában egy volt nemzetével.

Temetése néma demonstráció volt, százezernyi ember első tömegtüntetése az önkényuralom ellen.

Dr. Lőrincz Ernőné
Kelemen Ildikó

Születésnap köszöntő

Október 23-án ünnepelte a Nagy Ignác utcai gyülekezet egyik legrégebbi tagja, **Kaplayné Shey Ili** néni 90. születésnapját. Ez alkalomból köszöntötte őt az egyházközség képviselőjében Dr. Beke Ildikó

gondnok, Kászoni József gyülekezeti lelkes és felesége, Mária, valamint Siskáné Ilonka, Schmidtné Piroska férjével és Muszka Ibolya, Ili néni egyházi könyvtáros utódja.

A lelkesi és gondnoki köszöntőt követően elhangzott egy a könyvről, a könyv szeretetéről szóló vers, amely hosszú évtizedeken át meghatározta Ili néni életét.

Az ajándékok jelképesek voltak: a torta a 90-es számmal önmagáért beszélt, egy toll és egy írómappa pedig buzdításul, a hosszú évek emlékeinek írásban való megörökítése céljából került az ajándékok közé.

Isten éltesse, Ilikénk, erőben, egészségben, boldogságban. Isten adja, hogy társaságodat még sokáig élvezhessük!

Muszka Ibolya

Új VILÁGLÁTÁS

Mit adott a magyarságnak az unitarizmus?

Itt a Beregben kevésbé ismerik, sőt 1975-ig nem is hallottak az unitárius vallásról. Még az ún. értelmiség is évekig, s talán a mai napig is szektának tekintti.

Ezt egyrészt kicsínységével és elszigeteltségével magyarázhatjuk, mivel kevesen vagyunk a református és katolikus hívekhez képest és templommal sem rendelkezünk.

Mi is – akár a kis felekezetek – kis gyülekezetbe járunk, gyülekezeti termünk van. Hűen unitárius szellemiségünkhöz aktívan bekapcsolódunk a beregi közéletbe.

A beregi unitárius szórványból kinövő Szabadelvű Protestáns Kór az első civil szervezet volt Beregben, a Balázs Ferenc Beregi Népfőiskolát már országos szinten jegyzik, tevékenykedik a Dandós Gyula Cigányegylet és a Balázs Ferenc Ifjúsági Cigányegylet is. Részt veszünk a Beregi Ünnepi Hetek programjában és a Bereg Expón is, mint egyetlen civil önszerveződés, amelynek egyházi gyökere van. A keleti országrész egyetlen kulturális folyóiratát is mi adjuk ki Partium néven. Rendezvényeinken is szívesen vesznek részt más felekezetűek. Nyitottságunk, toleranciánk is híven igazolja unitárius voltunkat. A cigányság vonzódása is jelzi, hogy köztünk emberszeretetre és szociális érzékenységre találnak.

A mából indultam el, hisz az élő példa mindig hitelesebb a múltba temetkezésnél vagy álmodozásnál. Számomra a lelki szabadságot, az ember szeretetét és Isten mindenütt jelenvalóságát jelenti unitárius voltom.

A történelem során sok nagy egyéniség jelezte az unitárius szellemiség jelenlétét a magyar művelődés palettáján. Talán elegendő ha Dávid Ferenc hitújító püspökünk, Heltai Gáspár, Enyedi György, Kriza János, Bölöni Farkas Sándor, Brassai Sámuel, Bartók Béla, László Gyula, Balázs Ferenc nevét említem, akik gazdagították a magyar szellemi életet. Hitünkben benne van a magyar lelkiség puritán tisztasága és toleranciája. Ez az évszázadok során mindig az igazság keresését, a hit mellett való rendíthetetlen kiállást, az eredendő magyar lelkületet jelentette.

A reformáció tiszta magyar hajtásaként mindig az élen jártak legnagyobbjaink, akik megtestesítették és képviselték unitáriusságunkat. Szellemi életünk szabadságán munkálkodtak, és tudományos, kulturális munkásságukkal nagymértékben hozzájárultak a magyar szellemi és kulturális élet gyarapodásához. (Dávid Ferenc hitújítása, Heltai Gáspár könyvnyom-

tatása és bibliafordítása. Bölöni Farkas Sándor földrajzi útikönyve, Brassai Sámuel polihisztorsága, Bartók Béla nemzetek fölötti magyarsága, Balázs Ferenc népnevelői tevékenysége, László Gyula tudományos munkássága.) Ébren tartották és fejlesztették tevékenységükkel a nemzeti öntudatot. A reformáció szellemi megújulását folyamatossá tették.

Sajnos Trianon és a 40 éves kommunista diktatúra nagy rombolást végzett, lelki és szellemi téren egyaránt. Ránk, kései utódokra vár a feladat, hogy életet leheljünk a csodálatos örökségbe. Itt Kelet-Magyarországon erőnkhez mérten mindent megteszünk, hogy jó cselekedeteinkkel hírnevet szerezzünk hitünknek, és mind a közéletben, mind a hitéletben példát kell mutatnunk. Ez nem könnyű feladat, de kitartó, folyamatos munkával megbecsülést és elismerést szerezhethetünk hitünknek. Ez a nemes küzdelem vár ránk kései utódokra, amely mindannyiunknak egy életcél és életmódot kínál.

Vasvári Sándor Zsolt

(A BUNIK januári pályázati felhívására beérkezett első helyezett munka)

Székely Ödön és az esszéus szellemiség

Az esszéusok Kr. előtt a 2. században bukkantak fel. A tiszta, erkölcsös élet és eszményi testvériség megvalósítása érdekében kivonultak a kapzsi és bűnös városokból, és olyan közösséget hoztak létre, ahol a legmesszebbmenően gondoskodtak egymásról. Rendkívül nagy súlyt fektettek az egészséges, mértékletes életre, fokozatosan kialakítják a böjtölés esszéus tudományát, és nagy hangsúlyt fektettek a vallásos életre. Liberális tudósok szerint az esszéusok minden tekintetben előzménye voltak a kereszténységnek. A Vatikán levéltárában az 1920-as években egy világszerte elismert nyelvtudós, orvos, etnográfus, író, tanár, történész, filozófus, régész – egy polihisztor, Dr. Székely Ödön – bukkant rá az 1860–2000 éves esszéus kéziratokra, melyek arámi nyelven, Jézus anyanyelvén íródtak, és Jézus eredeti tanításait tartalmazzák a természetes és egészséges életéről, a mértékletes táplálkozásról, a lélek békéjéről és a szeretetről, mely legfontosabb emberi tulajdonságunk.

Dr. Székely Ödön nevét ma még sajnos kevesen ismerik hazánkban. A gazdag családból, unitárius székely apától és katolikus francia anyától származó fiatalember Kolozsvárról indult a nagyvilágba. Nagy-

apja, Székely Sándor, Kolozsvár unitárius püspöke, aki egyben kora kiváló költője is. Közeli rokona Kőrösi Csoma Sándornak, a híres utazónak és nyelvésznek. Az otthonról hozott szellemiség hatására, már fiatalon olthatatlan szenvedéllyel kezdett el egész későbbi pályafutását meghatározó kultúrákkal foglalkozni. Doktorátust szerzett a párizsi egyetemen, további tudományos fokozatokat ért el Bécsben és Lipcsében, és a Kolozsvári Egyetem professzora is volt. Magas szintű görög és latin tudását négy ősi nyelv – köztük az arámi és szanszkrit – megtanulásával bővítette, és elsajátított tíz modern nyelvet is. Az általa lefordított esszénus ősratok először Párizsban jelentek meg az 1920-as évek végén, és oly sok, politikai okokból eredő hányattatás után, végre néhány hónapja már magyarul is kapható az Esszénus Béke Evangélium I-IV. Székely professzor az Esszénus Evangéliuma legfőbb értékeit így összegezte:

1. Az esszénus tanítások az ókori kultúrák teljes tudáskincsének szintézisét jelentik.

2. Azt az utat mutatják meg nekünk, amelyen elszakadhatunk a jelenkori civilizáció egyoldalúan utilitárius technológiájától, és egy olyan érvényes és gyakorlati tanítást képviselnek, aminek révén hasznosíthatók a minket körülvevő energia-, harmónia- és tudásforrások.

3. Örök érvényű mércét képviselnek egy olyan korban, amikor az igazság elveszni látszik az elmék zűrzavarában.

4. Az előbbiekből következő neurózissal és bizonytalansággal szemben teljes egyensúlyhoz és harmóniához juthatunk az esszénus tanítások révén.

Az Esszénus Evangélium megismerése alapvetően meghatározta Székely professzor későbbi hosszú pályafutását. Egész életét az igazság rendíthetetlen keresése jellemzi. Az esszénus tanítások gyakorlati hasznosítása céljából létrehozott Mexikóban egy organikus farmot, ahol az ősi módszereket, az esszénus tanításokat ötvözte a modern ismeretekkel, és az évtizedekig tartó kísérletek hallatlan eredményeket produkáltak. A kísérletekben jóval több mint 100 000 ember vett részt, köztük hivatalosan gyógyíthatatlannak minősített betegek, akik aztán a farmról egészségesen távoztak. Maga a professzor élete végéig nem ismerte a betegséget, és munkakedve mindvégig töretlen maradt. Több mint nyolcvan könyvet írt, melyek közül néhány már magyarul is megjelent. Életműve magába foglal mindent az ősi tudás tanításáról és gyakorlati oktatásáról. Napjaink emberének pedig ugyancsak nagy szüksége lenne erre.

Deák József
beregí presbiter

IARF konferencia Klingberg

2000. november 26-29. napjain, világszövetségünk, az IARF, európai regionális konferenciát szervezett Klingbergben, párhuzamosan, az ifjúságnak, és a felnőtteknek. A találkozó fő témája: A szabadelvű vallások és az IARF válaszüthöz érkezett: új tervet kell kidolgozni a 21. századra.

A rövid konferencia lényegében a jövőkép kialakításával telt. Az előadások is az új lehetőségeket vetették föl, a csoport megbeszéléseken új stratégiát dolgoztak ki a résztvevők.

A konferencia jó alkalom volt arra, hogy az IARF 100. évfordulóját is megünnepeljük, a záróünnepség keretében, 100 szál gyertyával.

Egyházunkat hivatalosan Mikó István, és Orbókné Szent-Iványi Ilona képviselték, az ifjúsági találkozón Szász Adrienne segédlelkész vett részt, akinek beszámolóját, az alábbiakban közöljük.

2000. október 25-29-e között került megrendezésre a németországi Klingbergben az IARF nemzetközi szervezet konferenciája. Két csoportban folyt a munka. A fiatal felnőttek konferenciájának címe: *Az IARF keresztútnál: tervünk a 21. századra.* Mint ahogyan a cím is mutatja a szervezők elsődleges célja az volt, hogy egy új stratégiát kidolgozva, a világ politikai, vallási változásaira odafi gyelve, hatékonyabbá tegyék a szervezet működését. A háttérben az a tény húzódik meg, hogy a szervezet európai tagozata az elmúlt esztendőben elég kevés programot, konkrét tervet dolgozott ki, nem vállalt aktív szerepet. A működés az Egyesült Államokban, illetve Ázsiá-

ban sokkal jobb. A résztvevők között így nemcsak a szabadelvű egyházak képviselői voltak, hanem különböző nemzetközi szervezetektől is érkeztek. Többek közt zsidó-keresztény társaságoktól, a muzulmán-zsidó vallási párbeszédet elősegítő, megbékélésért dolgozó egyesületek képviselői.

Magyarországról is jelen volt egy alapítvány (Vallási Információs és Oktatási Központ Alapítvány), amelynek tagjai közt a keresztény egyházak képviselői mellett, a ma Magyarországon található világvallások tagjai is képviseltetik magukat. Ennek az alapítványnak a célja szinte teljesen megegyezik az IARF-szervezet jövőbeli céljaival, és teljesen hű az unitárius hagyományokhoz a vallási türelem kérdésében. Vagyis a fő cél az emberi jogok védelme – különös tekintettel az emberi jogok nyilatkozata 18. cikkelyének alapján az egyéni és csoportos vallásra, hitéletre vonatkozó emberi jogokra –, illetve a vallási értékek megjelenítésének elősegítése jogvédelmi, oktatási és kulturális eszközökkel.

A megbeszéléseken a különböző országok képviselői mutatták be országukat vallási helyzetük tapasztalatai alapján. Így megismerhettük az egyiptomi, észak-írországi, kelet-európai helyzetet. A tapasztalatok megbeszélése után kisebb csoportokban próbáltunk programokat kidolgozni, amelyek a vallások közti párbeszéd működését segítenék elő. A nagy konferencia előadásain is részt véve próbáltuk megfogalmazni azokat a pontokat, amik gátolják a vallások közötti párbeszéd létrejöttét. Ez a konferencia mindenképpen csak a kezdete volt valaminek, mint ahogyan a cím is mutatta: útkeresés. Az igazi munka most kezdődik el, ahogy hazamenve ki-kij saját közösségében indítja el a munkát.

Szász Adrienne

Veress Zoltán levele Dr. Ritoók Pálnak

Kedves református testvérem! Örülök, hogy elolvasta *Keresztény testvéreim, unitáriusok* című írásomat a *Protestáns Híradó* legutóbbi számában. Külön köszönöm, hogy reagált is rá, hiszen az egymásra való figyelés, az egymással való harag és elfogultság nélküli – sőt, ha lehet, szeretetteljes – vitatkozás, a szóértésre és az igazság közös megközelítésére való törekvés egyre ritkább jelenség huszadik század végi magyar szellemi életünkben.

Engedje meg azonban, hogy észrevegyem: írásomat felületesen olvasta el. Azt írja: V. Z. „azokat becsüli le, akik elődeinkként nem reformátusként, nem katolikusként és nem evangélikusként, hanem keresztyénként életüket áldozták ezért a rövid hitvallásért: Jézus Krisztus Isten fia, megváltó.” Én viszont többek között ezt írtam: „érthetőnek, sőt szükségesnek tartom a különféle szentírás-értelmezések, dogmatikai rendszerek s ezeken alapuló hitvallások megjelenését. Ez arra a szüntelen emberi igyekezetünkre vall, hogy keressük Istent, hogy próbálunk közelebb jutni hozzá – akár úgy is, hogy értelmezéseinkkel és hitvallásainkkal Őt hozzuk közelebb magunkhoz. És az ily módon keletkezett dogmatikai rendszerekre egyházakat lehet építeni, mint ahogyan építettünk is; hinni lehet bennük, mint ahogyan millióan és millióan hittünk s hiszünk is; meg lehet halni értük, mint ahogyan meghaltak az arénába hurcolt őskeresztyének, a máglyára hurcolt Husz Jánosok, Szervét Mihályok, a Déva várának pincebörtönébe zárt Dávid Ferenc; üdvözülni lehet általuk, üdvösségnek tekintve a hitünkben való megnyugvást és azt a meggyőződést, hogy Isten tud rólunk, szeret minket, gondunkat viseli, velünk van. Mindezt lehet. Egyet nem lehet, mert ez ellentmond minden emberi értelemnek, minden erkölcsnek, minden jézusi tanításnak: azt állítani, hogy egyedüli birtokosai vagyunk az igazságnak, rajtunk kívül mindenki téved” stb. Engedje meg, hogy azt gondoljam: írásomnak ezt a passzusát nem olvasta el. De ha elolvasta és lebecsülésnek értelmezi, akkor kétünk közül *egyiknek* újra kell kezdenie közös anyanyelvünk megtanulását.

Nemcsak nyelvi és szöveghangulati félreértés van azonban közöttünk, hanem teológiai is – bár egyikünk sem teológus. Azt írja: V. Z. „semmibe veszi az évszázadok alatt kemény viták árán kiharcolt Apostoli hitvallást, mely még ma is minden keresztyént összekapcsol, valamint a már szétszakadt keresztyénség különböző hitvallásait, mint például azokat a hitvallásokat, amelyekért magyar reformátusok és evangélikusok is gályarabságot, börtönt, halált szenvedtek” stb. Tekintsünk el attól, hogy írásomnak itt fentebb idézett passzusából – amely a különböző hitvallások szerepéről szól – semmiféle semmibe vevést nem lehet kiolvasni, s nézzük csupán azt, hogy Ön minek is tartja a különböző hitvallásokat, például mindjárt az Apostoli hitvallást. Kemény viták árán kiharcolt szöveg-

nek. Olyan szövegnek tehát, amelyet emberek alkottak, amellyel kapcsolatban félresöpörték más, náluk bizonyára nem ostobább emberek megjegyzéseit, kijelentették róla, hogy egyedül ez a szöveg áll a Szentírás alapján, s azt hirdetik, hogy aki ezt nem fogadja el, az nem keresztyén. Mi jogosítja fel őket erre? Hiszen akik hasonlóan Istent kereső, Istenhez közeledni törekvő jó szándékkal fogalmaztak meg a szóban forgótól egyben-másban eltérő szövegeket, azok is ugyanazon Szentírás kútjából merítették – s ki döntötte el akkor, hogy ki merített mélyebbről? És hogyan döntötte el? Mi a döntő kritériuma a keresztyénekhez, a Jézus követőéhez való tartozásnak: az-e, hogy elfogadjuk egy szöveg állításait, amelyeket nem mi gondoltunk végig, nem mi szűrtük ki a kijelentés legfőbb forrásából, a Szentírásból, hanem mások gondoltak végig és szűrték ki, nekünk csak azt kell mondanunk (ha sokunk esetében nem igaz is), hogy *hiszük*, ez-e tehát a döntő kritérium vagy az, hogy igyekszünk Jézus tanítása szerint élni? Hogy igyekszünk szeretni Istent és felebarátainkat?

És aztán nézze, kedves testvérem, mi történik az efféle „évszázadok alatt kemény viták árán kiharcolt”, egyedül igaznak és helyesnek hirdetett állításokkal. Telik-múlik az idő, az ember lélekben és szellemben és értelemben egy-egy hajszállal közelebb jut Istenhez, egy-egy gondolattal többet ért meg a folyamatos kijelentésből, s például Augsburgban közös szövegét fogadja el a megigazulás tanának, amelynek két különböző megfogalmazásáért négy évszázaddal korábban az egyiket hirdető kiátkozta és kardélre hányta a másikat hirdetőt – és fordítva. Én úgy gondolom, újabb négyszáz év múlva valószínűleg arra is rájön majd az ember, hogy nem írhatja elő senki számára, *hogyan* szeresse Istent és a felebarátját. Úgy gondolom, akkor csupán az lesz a fontos, hogy *valóban* szeresse. Úgy gondolom, akkor ez lesz a döntő kritériuma annak, hogy keresztyén-e valaki vagy sem.

Végezetül még engedjen meg néhány mondatot „a nyugati protestantizmusba és azon belül a magyar protestánsok közé” beszivárgó szinkretizmusról, ami Ön szerint „valós veszély”. Ha csak magamat akarnám kimagyarázni, megkérdezhetném, miféle jelét találta az én írásomban a szinkretizmusnak – azaz a különböző vallások kritikátlan, szakszerűtlen, káros összekeverésének. Elmondhatnám Önnek, hogy egy felekezeti igen vegyes, nyugati magyar protestáns közösség világi előljárójaként – amely tisztséget több éven át viseltem – sokat próbáltam tenni azért, hogy a közösség testvéri egységének megőrzése mellett egyénileg mindenki őrizze meg a maga felekezeti identitását, ha azt valóban akarja és vállalja. Mivel a nyugati magyar diaszpórákban, mint bizonyára az otthoni szórványokban is, nem lehet ilyen vagy olyan felekezethez tartozók „vegytiszta” közösségeit létre-

hozni és működtetni, evangélikus lelkészünkkel egyetértésben szerettem volna elérni, hogy vegyes közösségünk tagjait egyénekenként tartsák számon azok a történelmi magyar egyházak, amelyekben megkeresztelték őket, amelyekhez tartozónak vallják magukat. Mint reformátusnak keresztelt, nagyrészt református környezetben szocializálódott, ma is református, a református hagyományokat becsülő, ámbar a heidelbergi káté nem minden hittételét hívő és valló ember, óriási csalódással élttem meg azt, hogy e kérésünkkel és kezdeményezésünkkel szemben éppen a magyarországi református egyház magatartása volt a leghatározottabban elutasító. Az egyház területi szerveződése elvét fölébe helyezte néhány ezer ember református identitása megőrzésének és ápolásának, s így sokszorosan többet tett a szinkretizmus „beszivárgásáért”, mint a mi ökumenizmusunk.

De hát nem az a célom, hogy írásomat megvédjem Önnel szemben, s hogy a mi közösségünk és az Ön egyháza közötti testvéri kapcsolat létre nem jöttét felrójam Önnek, aki valószínűleg nem is tu-

dott arról, hogy nem fogták meg az Önök felé nyújtott kezünket. Csak azt szeretném, hogy vitánk esetleges olvasói megértsék: nem a tételes vallások ellen agitálok. Tételesen megfogalmazott konfessziókra szükség van, hogy egyházak épülhessenek rájuk (pontosabban: hogy a rájuk épültek fennmaradhassanak), hiszen ez határozza meg az identitásukat, identitásuk pedig a létüket – és erős, a maguk hitében szilárd, a mások hitével szemben toleráns egyházakra szükség van a társadalomban. Legalább annyira, mint az egyes lelkek üdvössége művében.

Köszönöm, hogy írásának végső konklúziója nem az, hogy száműzzük az unitáriusokat, mint Constantinus császár az arianusokat a niceai zsinat után, hanem az, hogy imádkozzunk értük. Imádkozzunk azonban magunkért is, arra kérve Istent, hogy bocsássa meg, ha néha azt képzeljük: mi vagyunk az Ő minden igazságának kizárólagos tudói és egyedüli hű sáfárai. Mert ez az a bizonyos *hübrisz*, amit már a görög mitológia istenségei is rossz néven vettek az embertől.

Veress Zoltán

A hódmezővásárhelyi templomban – a két háború végén

A hódmezővásárhelyi unitárius egyházközség életének két időszakára világít rá az a két írás, amelyeket édesapám, dr. Ormos Pál (1938 után az egyházközség gondnoka) iratai között találtam. Az első a Trianont követő időszakot idézi, a második pedig a második világháború utolsó hónapjait. 1920. július 4-én édesanyámnak (akkor menyasszonyának) írta:

Itt van Budapestről az unitárius esperes, ki 30 éves papi jubileumát ülte ma, s ezért a templomban összegyűltek az unitáriusok, akik között persze nagyon sok az erdélyi menekült. Olyan egyszerű, szinte családias ünnepély volt, s nem maradt egy szem sem szárazon. Csak úgy peregtek a könnyeim. Az a sok menekült, öregek és fiatalok egyaránt, hogy sírárták az ő szép hazájukat. Egy egész fiatal házaspár is volt közöttük, mennyit sírtak, s mégis oly boldogoknak látszottak.

A fiatal házaspár láttán céloz arra, hogy az egymást szeretők együtt a sors csapásait is el tudják viselni. Aligha gondolhatta akkor, hogy egy emberöltő múltán őket is keserves megpróbáltatásoknak teszi ki a történelem.

1944 októberében, a front közeledtével, félve a harcoktól, mint oly sokan mások, a mi családunk is elmenekült Hódmezővásárhelyről, akárcsak a lelkész (Bíró Lajos) és a kántor (Boros Áron). A menekülésért utólag magukat okolták, hiszen Hódmezővásárhelyen alig voltak harcok. Ehelyett szüleimnek a pesti ostromot kellett végigszenvedniük. 1945 februárban tudtak hazatérni, a Dunántúlra jutott lelkész és kántor pedig még később került vissza. A hívek addig is rendszeresen összegyűltek, a kántor majd a lelkész visszatértéig gondnokként apám imádkozott a gyülekezettel. Az alábbi imát, melynek szövegét most találtam meg, 1945. április 1-jén, húsvét vasárnapján mondta el

apám, amikor az ország nyugati szélén még dörögtek a fegyverek, a háború sodra pedig széjjelszórta a családokat. Alig volt család, ahonnan ne hiányzott volna valaki.

Hálát adunk Néked, mennyei édes Atyánk, hogy ismét összegyűlhetünk szent házádban, húsvét szent ünnepén. Súlyos esztendő telt el az utolsó húsvét óta. Csapás csapás után, szenvedés szenvedés után érte szerencsétlen népünket, amilyen ezer év óta alig-alig. De nem zúgolódunk, Atyánk, jó Istenünk. Nem zúgolódhatunk, mert hiszen mi magunk is okai voltunk, s különben is a mi gyarló eszünk és gondolkodásunk hogyan láthatna be a Te végtelen bölcsességedbe, amely ismét ragyogó nap sugar özönével árasztja el húsvét szent ünnepét. S míg odakünn ragyog a napfény, a mi életünk fölött még mindig nagypéntek sötét fellege lebeg. Még mindig tart az ádáz küzdelem, még dül a háború, még özönével zúdul az emberiségre a veszedelem, s még mindig távol vannak legdrágább kedveseink – azt sem tudjuk, hogy hol.

Alázatos lélekkel, őszintén szerető szívvel kérünk, könyörgünk Hozzád, jó Atyánk Istenünk, hogy mulaszt el a mi életünk nagypéntekjét, virraszd fel a mi életünk felett is már a húsvét ünnepét, hogy hosszannával üdvözölhessük a béke eljövetelét. Add vissza nyugalmas, békés életünket, és hozd vissza, hozd vissza drága szeretteinket épségben, egészségben. Óh bárcsak már keblünkre ölelhetnénk őket, és hálátelt szívvel dicsőíthetnénk érte Téged, mennyei édes Atyánk. Ezért könyörgünk Hozzád állandóan, éjjel és nappal, a nap minden órájában, és ezért fohászkodunk Hozzád most is, e szent órában, jó Istenünk.

Dr. Ormos Jenő
Szeged

Budapest

Egyházközségi eseménynaptár 9 pontban

2000. október–november, Nagy Ignác utca 2–4.

Elfogy kezünkől az idő, és talpünk alól elfut az évezred, az évszázad. És amint fogy – mintha lenne bennünk egy erős vágy, hogy visszatartsuk – egyre sűrűsödnek a különféle programok, rendezvények, amelyeknek még az ezredfordulót jelző éjféle óraútás előtt le kell zajlaniuk.

1. Október 5-e az a dátum, amikor az egész ország, valamint az utódállamokban élő magyarok az aradi 13-ra emlékszik. Ezt tette Kászoni József, lelkész is, mint minden évben, egy ünnepi istentisztelet keretében. Az ünnepi hangulatot csak növelte az a nemzetiszínű zászló, amelyet Bóka György, gyülekezeti tag ajándékozott az egyházközségnek. A keblitanács úgy határozott, hogy a zászló a templom főbejárati falát fogja díszíteni minden egyházi és nemzeti ünnepen. A gyönyörű ajándékot ismételtelen is, ezúton is köszönjük.

2. Október 17-én a Vármegye Galéria adott helyt a Kárpát-medencében élő Magyar Millennium Művészek Kiállításának. A gyűjteményes kiállítást Németh Zsolt, külpolitikai államtitkár nyitotta meg. Gyülekezetünket hivatalosan Kászoni József, lelkész képviselte, de – mint arról utólag örömmel beszámolt – ezen az eseményen szép számmal voltak jelen a budapesti unitáriusok.

3. Október 19-én délután került sor az Alkotmány utca 20. szám alatti épület oldalára helyezett dombormű ünnepélyes felavatására. A művet Dr. Domokos Béla készítette Dr. László Gyula (1910–1998) emlékére, aki régész, festőművész, egyetemi tanár volt, a honfoglaló magyarok őstörténetét kutatta. Az eseményt a Belváros-Lipótváros, Budapest Főváros V. kerületi Önkormányzata szervezte, védnöke pedig az MDF V. kerületi szervezete volt. Mivel a meghívó idejében megérkezett, lehetőség volt az esemény meghirdetésére isten-

tisztelet után, október 15-én. Így sokan a gyülekezeti tagok közül is részt vehettek. Köszöntőt mondott a kerületi polgármester, Karsai Károly, Cs. Szabó István előadóművész verset mondott, majd ezt követően Dr. Dávid Ibolya igazságügyi miniszter és Dr. Bakay Kornél régész, őstörténész méltatták a professzor munkásságát. A jelen lévő gyülekezeti tagok méltán lehettek büszkék néhai hitestvérükre, hiszen az elismerés nem csak a tudós professzornak szólt, hanem a hitéhez hű unitáriusnak is.

4. Immár esztendőnk hagyománya, hogy minden október végén, az egyetemes egyház és az egyházközség nevében koszorúkat helyeznek el azoknak a sírján, urnakerítésén, akik valamikor vezető szerepet tölthettek be, akár egyházi akár világi szinten egyházunkban. Ez év október 27-én és 29-én Kászoni József lelkész és Sándor Attila több mint húsz koszorút helyezett el a város három temetőjében. Ugye „csak az hal meg, akit elfelejtene”. Az ő emlékük legyen áldott. Itt vannak velünk, élnek, nem felejtjük el őket.

5. Október 31-én került sor Kolozsvárott Kovács István, teológiai tanár feleségének temetésére, aki életének 42. évében adta át lelkét a teremtőjének. A temetési szertartáson részt vettek a családon és hozzátartozókon kívül az egyetemes egyház vezetői, a teológiai intézet tanárai, lelkészek, teológiai hallgatók, egykori tanítványok. A magyarországi lelkészkar képviselőjében Rázmány Csaba, valamint Kászoni József voltak jelen. Utóbbi rövid egyházi beszédet mondott a sírnál. Ezúton is kívánunk vigasztalást Kovács Istvánnak és hozzátartozóinak.

6. November 1-én, szerdán délután került sor a minden évben ismétlődő szomorú-szép halottak-

EGYHÁZKÖZSÉGEINK ÉLETÉBŐL

napi istentiszteletre. A szószéki szolgálatot Orbókné Szent-Iványi Iлона és Kászoni József végezték, ezt követően egy úrasztali megemlékezés következett. Úgy a lelkészeknek, mint a jelenlévőknek sokat jelentett, hogy ez alkalommal többen voltak, mint általában az utóbbi években.

7. November 4-én került sor Dávid Ferenc halálának 421. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségre. Egyben ez volt a 2000–2001-es év első nagy rendezvénye, szeretetvendégsége. A műsor a Millenniumi Hangversennyel kezdődött a templomban. A Vasutas és Zeneiskola Pro Musica szimfonikus zenekar 47 tagja játszott több mint egy órán át a templom piacán, Perlaki Orsolya magánénekes közreműködésével, aki Bádén városának különdíjazottja. Műsoron volt Corelli, Bach, Mozart, Albinoni. A fület és lelket gyönyörködtető program után, szemet kápráztató és lelket melengető látvány fogadta azokat, akik a gyülekezeti teremben részt vettek az árusítással egybekötött porcelánkiállításon. A csodálatos látványt Bálintné, született Jakab Iлона brassyói tiszteletes asszonynak köszönhetjük. Ezek után következett a szeretetvendégség. Az ízletes és bőséges vacsora elkészítéséért, valamint annak gusztusos felszolgálásáért Brock Margitot és házanépét illeti köszönet.

8. November 18-án este 7 órai kezdettel a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben ismét kiállítás-megnyitóra került sor. Ezúttal a neves selyemfestő, Macskássy Izolda műveiből láthattunk, és év végéig minden istentisztelet után láthatunk ízelítőt. A kiállítást Kászoni József lelkész nyitotta meg *Az én háromszori találkozásom Macskássy Izoldával* című beszédjével. A képek különös és különleges világokat nyitnak meg a néző számára: az elvont, „nap életének” különböző fázisait, a virágok izzó fény-világát, a szerelmi varázslat lassított tünő táncát, a lovak lassított táncának különös varázsát. A közvetlen, meleglelkű, hitét, hazáját és népét szerető művész a megnyitót követően bejelentette ajándékozási szándékát az egyházközség felé: nagylelkű ajándéka egy 150 000 forint értékű selyemkollázs, a *Carpe Diem* című kép.

9. November 19-én volt a Bazilika felszentelésének 95. évfordulója. Ebből az alkalomból templomszentelési misét celebráltak, majd megáldották a felújított kupolát. Erre az alkalomra időzítették a millenniumi zászló átadását is. Az átadás a Szent Jobbnál történt, és a megjelent lelkészek megáldották a zászlót. A protestáns egyházak részéről

ifj. Hegedűs Lóránd, az evangélikusok részéről Zászkaliczky Péter, az unitáriusok részéről pedig Kászoni József lelkészek kérték Isten áldását a millenniumi zászlóra, amely a Szent Jobb melletti zászlótartóban került elhelyezésre.

A kiemelkedő programok mellett ne feledkezzünk meg arról sem, hogy nem marad el minden második és negyedik hétfőn a bibliaóra. Azok mellett, akik évek óta érdeklődéssel és igényességgel vesznek részt a foglalkozáson, természetesen szeretettel várjuk az új érkezőket, akik bármikor bekapcsolódhatnak a közös munkába. Tehát minden hónap második és negyedik hétfőjén, 17 órai kezdettel mindenkit szeretettel várnak a Nagy Ignác utcai lelkészi hivatal két szobájában.

Az új iskolai év kezdetével kateoktatás is beindult. A valláserkölcsei nevelésre szeretettel várják a 14–16 év közötti fiatalokat, szintén a Nagy Ignác utcai lelkészi hivatalban, vasárnap 10 órára.

Érdeklődni lehet a 311-3094 vagy a 473-1795-ös telefonszámokon.

Léb Erzsébet

FELHÍVÁS

Kedves Barátunk!

Enyed, te régi... drága címmel Hantz Lám Irén összeállításában könyv jelenik meg Enyedről. Versek, prózai szövegek, korabeli újságcikkek nyomán tárul a múlt század Enyede az olvasó elé. A könyv illusztrálására korabeli rajzok és festmények reprodukcióit használtuk fel.

A kiadás anyagi alapjainak pótlására, névre szóló példányokat kívánunk adni annak, aki 5000, illetve 10 000 forinttal támogatja a könyv megjelenését. A támogatók nevét külön oldalon közöljük.

A könyv kiadását a kolozsvári Yoyo Only kiadó rendezi. Pályázat útján támogatást kapott a költségek egy részéhez a NKÖM-től.

Szíves hozzájárulásukat kérjük eljuttatni a következő címre:

Dr Botár Gézáné Folyovich Iлона
1021 Budapest, Versec sor 8b., tel.: 394-1162

Dunántúl

Újból beindult az élet a Dunántúli Unitárius Szórványegyházközségben!

2000. szeptember 1-től kezdtem el munkálkodni a Dunántúli Unitárius Szórványegyházközségben. E birodalom határai a Balatontól Magyarország déli határáig, a Dunától a határig terjednek.

Bár kezdetben kissé szorongva indultam neki a nagy kihívásnak, rövid időn belül bebizonyosodott, hogy vannak emberek, akikkel együtt lehet dolgozni, hogy megvannak a lehetőségek, megvannak, és ha nem, akkor megteremtődnek a megfelelő körülmények a munka elvégzésére.

Az első két hónapot budapesti tartózkodással töltöttem. Hasznos tapasztalatokat szerezhettem a Magyarországi Unitárius Egyház életéből. Közben igyekeztem rendszeresen látogatni egyházközségeimet, és fölmérni azokat.

A Dunántúli Szórványegyházközséget két részre osztanám. Az egyik a közép-, a másik a dél-dunántúli egyházközség. Az első székhelye Polgárdi. Első utam ide vezetett a főjegyző asszony kíséretében. A nagymúltú egyházközség számbelileg megcsappant, mégis élni akar. Pompás ingatlanal rendelkezik, ami nagyjavításra szorul, de mégis helyet tud adni az istentiszteleti alkalmaknak és egy ifjúsági központ létrehozásának. Igyekeztem meglátogatni a környékbéli unitáriusokat is. Lelkes emberekkel találkoztam. Polgárdi és környékén ez idáig 35 unitáriusról tudok.

A második utam Pécsre vezetett, mely a dél-dunántúli egyházközség központja. Családokat látogattam, igyekeztem és igyekszem összekovácsolni a gyülekezetet. A közel 100 lelket számláló egyházközség nagy-nagy szeretettel fogadott. Éreztem, hogy nagy szükség van egy lelkész jelenlétére.

Bár Pécssett ingatlanal nem rendelkezünk, igyekeztem megtalálni a lehetőséget az istentiszteleti alkalmak megtartására, valamint arra, hogy e nagyobb számú egyházközség tagjai között éljek. Az istentiszteletet az evangélikus templomban tartjuk, jómagam pedig november 1-től Pécsre költöztem. Az egyházi központ támogatásával lakást bérelhettünk, illesse ezért ezt hálás köszönet.

Az élet beindult. Az istentiszteleti alkalmakkor 40-50%-os a részvétel, sokan 40 és 60 km-ről is eljönnek.

Az ifjúsági csoport újból megalakult (20 taggal), és aktívan részt vesz az egyházközség életében. Jelenleg a budapesti ifjakkal karöltve a Polgári Ifjúsági Házat próbáljuk létrehozni.

A vallásórás gyerekekkel (7 tag) hittanórát tartok, karácsonyi ünnepélyre készülünk.

A 21 lélekből álló szekszárdi egyházközséget két alkalommal látogattam meg. Istentiszteletet tartottunk az evangélikus templomban. Bár az utóbbi

időkben az érdeklődés sokak részéről megcsappant, reméljük, hogy e személyes kapcsolat kialakításával, az idővel újra visszatér.

Meggyőződésem, hogy bár a Dunántúli Unitárius Egyházközség lélekszám szempontjából csak 170 tagot számlál, ez annak a sokszorosa valójában, hiszen mérfél hónap alatt 31 unitáriust sikerült felkutatnom.

Pécssett és Székesfehérvárott több családot és Erdélyből nemrég kikerült fiatalot sikerült felkutatnom. A következő állomás Kaposvár. Reményeim szerint itt is sokakkal fogok találkozni.

Bár munkámat lelkes gondnokok és hívek segítik, mégis nagyon nehéz az új tagok felkutatása. Ezért reménytelve várom az új tagok jelentkezését.

Atyafiságos tisztelettel és szeretettel:

Máté Ernő

dunántúli gyakorló segédlelkész
8154, Polgárdi, Kossuth Lajos u. 94.
Pécs, Nap u. 25/6.
Telefon: 06-30-2821665

Istentiszteleteket tartunk: havonta Polgárdiban; havonta (a közeljövőben kéthetente) Pécssett; kéthavonta Szekszárdon.

A karácsonyi istentiszteletek időpontja:

Karácsony 1. napja: 11.45 Pécs, Evangélikus templom.

Karácsony 2. napja: 10 óra Polgárdi; du. 16 óra Szekszárd, Evangélikus templom.

Füzesgyarmat

A július 30-i egyházi rendezvényünk, az „unitárius búcsú” után is voltak említésre méltó alkalmak egyházközségünkben.

Augusztus 20-án országalapító István királyra emlékeztünk. Lelkészünk Arany János: „Rendületlenül” című költeményét mondta el. Hitvalló énekek hangzottak el, részben lelkészünk szolóban énekelt, részben a gyülekezettel együtt.

Augusztus 27-én emlék-istentisztelet volt templomunkban a Zs. Nagy Lajos Hunor Emlékalapítvány díjkiosztása alkalmából. Ebben az évben 127 ezer forint került kiosztásra. A kamathozamból és az 1 %-ból befolyt 87 ezer forintot az alapító család 40 ezer forinttal kiegészítette. Harminc pályázó fiatal, középiskolás, főiskolás és egyetemista vette át a jutalmakat. Az egyik végzős diák meleg szavakkal köszönte meg az éveken át kapott támogatást. A megemlékezés a temetőben ért véget, ahol virágot helyeztek Zs. Nagy Lajos Hunor sírjára.

EGYHÁZKÖZSÉGEINK ÉLETÉBŐL

Végezetül Balácsi László lelkészünk, a kuratórium elnöke Reményik S.: „Mi mindig búcsúzunk” című költeményét mondta el.

Szeptember 17-én kettős keresztelő volt. A Nyáradmentéről Debrecenbe áttelepült, jelenleg Budapesten élő család két kisgyermekét hozta el. A gyermekek a keresztség által egyházunk tagjai lettek. A szertartást lelkészünk alkalomhoz illő versek felolvasásával tette bensőségesebbé.

Az őszi hálaadás ünnepén tartalmas, versidézetekkel tűzdelt prédikációt hallgatott a szépszámú gyülekezet. Az úrvacsorai kellékeket, a Jézus életére és cselekedeteire emlékeztető jegyeket presbiterünk, Kovács Lajos és családja adományozta. Lelkészsünk megköszönte az adományt.

Az elmúlt hónapokban Balácsi László lelkészünket többször meghívták megemlékezésekre, ünnepi rendezvényekre felkért előadónak.

Június 3-án a lakiteleki Népfőiskolán Lezsák Sándor meghívásának tett eleget.

A Nemzet és Egyház című rendezvényen „Vagyunk és akarunk lenni” című előadásában lelkészünk fájalta, hogy egyházunk nem soroltatott azok közé az egyházak közé, amelyekkel a történelmünk közel fél évezrede alatt együtt határozta meg és színesítette Erdély és egyáltalán Magyarország vallásos-szellemi-kulturális életét.

Ezért külön öröm és Istennek hála itt lenni és szólni magunkról, elkötelezettségünkről keresztény egyházunk és magyarságunk mellett.

Kora délután a trianoni szerződés 80-ik évfordulójára emlékeztek a Trianon Társaság szervezésében. Lelkészsünk Sajó Sándor: „Az andocsi Máriához” című költeményét mondta el. Majd Balácsi Lászlóné énekvezérünkkel a Székely Imát énekeltek el.

E napon szentelték fel Mindszenty József bíboros szobrát. Lelkészsünk avató beszédében a bíboros úr érdemeinek, hősi helytállásának méltatása mellett említi más főpapok érdemeit is. Az erdélyi Márton Áron, a ref. Makkai Sándor, Ravasz László, az evangélikus Ordass Lajos, az unitárius Józsan Miklós hősiességét és áldozatvállalását.

A beszédek elhangzása és a szobor leleplezése után a meghívott lelkészek hitük szerinti áldást mondtak.

Június 17-én a szarvasi ünneppsorozatnak is meghívott előadója volt lelkészsünk. A körösparti városban kihelyezett megyegyűlés és millenniumi zászló átadás volt. A millenniumi Szent korona-szobrot, Mihály Gábor alkotását a miniszterelnök avatta fel.

A megyében élő hat történelmi egyház lelkésze is mondott avató beszédet. Megyénk különböző településein, Békéscsaba, Ecségfalva, Füzesgyarmat millenniumi zászló átadási ünnepeinek is meghívott előadója volt lelkészsünk.

Egy unitárius

Gyula

A gyulai szórványban emlékezetes nap volt szeptember 24-én.

Őszi hálaadás napján az ünnepi istentisztelet hármaskörművel lett még ünnepélyesebb.

A hálaadásra készülve lelkészsünk, Turmezei Erzsébet: „Most élni küldetés” és Sik Sándor: „Te Deum” című költeményét olvasta fel. A prédikáció után közösségünk három tagja tett bizonyosságot unitárius hitéről. Öröm volt hallani a tizenöt éves fiatal leány és két felnőtt nő, a lelkész kérdéseire adott, kissé elfogódott de határozott válaszait. A konfirmándusok egyházunkunktól egy-egy emléklapot, Főhatóságunktól egy-egy bibliát kaptak ajándékba.

Az úrvacsorai kellékeket, a Jézus életére és cselekedeteire emlékeztető jegyeket Bacsa Vilmos adományozta, köszönjük az adományt.

Lelkészsünk üdvözölte azt a négy unitáriust, közösségünk tagjait, akik először jöttek el istentiszteletünkre.

Végezetül lelkészsünk felolvasta Dr. Murvai Sámuel, az unitárius egyház főgondnoka üdvözlő sorait, aki meghívásunknak más elfoglaltsága miatt nem tudott eleget tenni, bár szerette volna személyesen is üdvözölni újjáalakult szórványunkat.

Örömünkre zsúfolásig megtelt az istentiszteletre szolgáló helyiség. Szórványunk újjáalakulása óta még ilyen nagyszámú részvétel nem volt istentiszteleteinken (24-en vettünk úrvacsorát).

Reméljük, hogy a legközelebbi istentiszteleten, amikor szórványunk újjáalakulásának második évfordulójáról is megemlékezünk, hasonlóan nagy számban vesznek részt híveink.

Romvári Etelka

Bereg

A beregi megújulás útján a millennium szellemében

„Szeretettel vezessük egymást előre, Istenország felé”

Balázs Ferenc

A beregi unitárius szórvány is méltón ünnepelte meg a millenniumi évet.

Bekapcsolódtak a Beregi Ünnepi Hét tavaszi rendezvénysorozatába (Balázs Ferenc-díj kiosztása a Váci Mihály-szavalóversenyen, előadást).

Augusztus 20-án tiszteletére ünnepi istentiszteletet rendeztek (ének- és zeneszámok, szavalat).

Nyolcfős delegációval képviseltették magukat az erdélyi unitárius ifjúsági találkozó ünnepi ren-

EGYHÁZKÖZSÉGEINK ÉLETÉBŐL

A millenniumi istentisztelet műsorából –
Tóth Miklós atyánkfia szaval

dezvényén, ahol a gálaműsorban *Tóth Miklós* gemzsi atyánkfia elszavalta *Ratkó József*: Segítsd a királyt! című drámájából *István* záróimáját.

Szeptember első vasárnapján tanévnyitó ifjúsági istentiszteletet tartottak a hittanos tanulóknak.

Október végén a reformáció emlékünnepét ülték meg a vásárosnaményi unitárius gyülekezeti termükben. Ünnepi alkalmakon a naményi gyülekezeti teremben és az aranyosapáti imateremben is tartanak istentiszteletet.

A beregi szórvány egyesülete a Szabadelvű Protestáns Kör is átalakult és kibővült. Összefogja az alföldi szabadelvű protestáns szervezeteket és a beregi unitárius cigány egyesületeket – *Karádi Pál*

Alföldi Protestáns Közművelődési Szövetség néven – közhasznú egyesületként.

Unitárius szellemiségünkhöz híven bekapcsolódtunk idén is a beregi közéletbe (a gyülekezeti terem körüli parkosítás, városi ünnepségeken való koszorúzás). A III. Beregi Expón bemutattuk eddigi kiadványainkat: a *Partium* évfolyamait, a *Szabadelvű* füzetsorozatot, nagy unitárius elődeink bronz- és üvegplakettjeit és a *Balázs Ferenc-díjat*.

A szórvány egyik alapítója, *Ószabó István* debreceni költő atyánkfia az Unitárius Irodalmi Társaság megalakulásának 80. évfordulója tiszteletére Istenországa címmel egy monodramát írt *Dávid Ferenc*-ről, amelyet *Vargyason*, az Unitárius Ifjúsági Találkozón ünnepélyesen átadtak *Szabó Árpád* püspök úrnak. A millennium jegyében 3 fős vezetőséget választott a Beregi

Unitárius Ifjúsági Kör (BUNIK), *Mogyorósi Dénes* vezetőségi tagot delegálják az UNIK országos vezetőségébe.

Karácsonykor egy millenniumi istentisztelet keretében zárják az évet *Vásárosnaményban* és *Aranyosapátiban*, ahol megtervezik az Unitárius Évkönyv 2001-i számát. A harmadik évezred tiszteletére elhatározták a beregiek, hogy megajándékozzák a magyar unitáriusokat az évkönyv újraindításával.

Bízunk benne, hogy az új évezred küszöbén minden hazai egyházközség támogatja tervünket.

Felhős Szabolcs
beregi szórványgondnok

FELHÍVÁS

Dr. László Gyula régész professzor szellemiségét és emlékét megőrizni közös kötelességünk. Noha életműve alapján kiérdemelte volna, a Magyar Tudományos Akadémia mégsem emelte tagjai sorába. Munkássága ennek ellenére, vagy talán éppen ezért új irányt és szabadabb gondolatíságot nyitott a magyar őstörténet megkövült tudományos világában.

Mi, tanítványai és tisztelői, szeretnénk méltó emléket állítani a kiváló tudósra és kutatóra. Kezdeményezzük, hogy legalább a szobra a nemzet szellemi nagyjai szoborcsoportjának sorába kerülhessen. Örömlőnkre *Bodó Levente*, szentegyházi székely szobrászművész elvállalta *dr. László Gyula* melliszobrának elkészítését.

A budapesti székhelyű „Kobur” Magyar Eredetkutatást Támogató Alapítvány vállalja a szervezéssel járó feladatokat és a gyűjtés megszervezését.

Szeretnénk, ha felhívásunkhoz minél többen csatlakoznának. További, részletes tájékoztatás az alábbi címen és telefonszámon kapható:

Lovass Ferenc elnök
„Kobur” Magyar Eredetkutatást Támogató Alapítvány
1054 Budapest, Garibaldi u. 7.
Tel./Fax: 06-23-453-930

A Sylvester János Protestáns (egyesületi) Gimnázium

felvételt hirdet a 2001/2002-es tanévben induló hat évfolyamos gimnáziumi osztályaiba. Emelt óraszámú képzés választható matematikából és német nyelvből; a nyelveket, a matematikát és a számítástechnikát osztott csoportokban tanítjuk, a gyógytornát az iskolában biztosítjuk a rászorulóknak. Nehéz helyzetű tehetséges tanulóinkat alapítványok támogatják. A jelentkezésről részletes tájékoztató és adatlap kapható az iskola portáján, vagy válaszbortékkal ellátott levélben kérhető az iskola címén (1149 Bp., Pillangó park 3-5.). December 4-5-én (hétfőn és kedden) nyílt napot, december 5-én 17 órakor tájékoztató szülői értekezletet tartunk.

Dr. Bibó István igazgató, tel.: 363-26-12.

A Sylvester János Protestáns Gimnázium matematika-fizika szakos tanárt keres, a közalkalmazottinak megfelelő bérezéssel. Jelentkezés személyesen vagy telefonon *dr. Bibó István* igazgatónál, XIV. Pillangó park 3-5, tel.: 363-26-12.

A régi Torockó

Fotó- és dokumentumkiállítás

Ebben a kétezredik esztendőben világszerte rendezvényeket, kiállításokat, konferenciákat tartanak, amelyek tárgya az elmúlt évszázad, évezred.

Ez a torockói kiállítás is ezeknek a rendezvényeknek körébe tartozik. Fényképekkel, dokumentumokkal emlékezünk az elmúlt századra, felidézve az itt élt emberek arcát, öltözékét, házáit, a múlt század településképét.

A kiállítás megrendezésével nem nosztalgikus érzéseket kívánunk kelteni a látogatókban, olyan „régiszipő hangulatot, nem kívánjuk vissza a múltat – az idő kerekét nem lehet visszafelé forgatni –, de a ma itt élő emberek lényének tartozéka ez a múlt. Nem szabad tudatlanságból megtagadással, feledéssel illetni. Ez olyan bűn lenne, olyan alapvető erkölcsi véték, mintha valaki származását, szüleit, nagyszüleit tagadná meg.

A képek, dokumentumok közretételével a torockóiak múltismeretét szeretnénk gyarapítani azzal a céllal, hogy jobban megbecsüljék viseletüket, házaikat, és azt a páratlanul szép környezetet, amelyben ez a település helyet foglal.

A kiállított fényképek 1896–1992. közötti időszakban készültek. 1896-ból valók Jakab János fotói, 1907-ből Wernes István (Torockó) képei, az 1925–1938-as években készültek Marx József (1914–

Fotó: Marx József, 1929.

Fotó: Marx József

1992) fotói, 1938-ban a szebeni Fischer készített Torockón képeket, 1938-ból valók a kolozsvári Fotofilm képei. A torockóiak fényképeződni Tordára jártak egy Botár nevű fényképész műtermébe. 1992-ben Galacánu Efstia (Budapest) és Winter Erzsébet (Budapest) járnak Torockón és készítenek dokumentum értékű fotókat.

A fényképeken kívül négy panó díszíti még a kiállítást. Az egyik összeállítás a Torockóról szóló könyveket mutatja be, a másik a torockói iskoláról szól. Értesítők, csoportképek és jutalomkönyvek mellett fényképekkel, írásokkal emlékeztetnek Torockó neves kántortanítójára, Péterffy Gyulára.

A megnyitóra július 23-án délben került sor. A torockóiak, valamint a Torockón tartózkodó turistákon kívül az ünnepélyes megnyitót a kolozsvári Unitárius Nőszövetség tagjai is megtisztelték Csomós Gizella vezetésével. Az ünnepélyes hangulatot sokban emelte az a szép hegedűmuzsika, amelyet Fuhrmanné Szabó Zsuzsa és Fuhrmann Imre, a kolozsvári Filharmonikus Zenekar tagjai adtak.

Hantz Lám Irén

Az Unitárius Élet 2000/5 számában a *Konfirmáció Hódmezővásárhelyen* című cikkben tévesen szerepelt két konfirmandus neve: Romján Adrienn és Romján Réka helyett **Domján Adrienn** és **Domján Réka** a helyes nevek.

HÍREK

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa 2000. november 22-én tartotta éves közgyűlését Budapesten, a Református Egyház Zsinati Irodájában. A gyűlésen az elnöki és a főtítkári beszámolók mellett elfogadták a zárszámadást és a költségvetést is. Egyházunkat Orbókné Szent-Iványi Ilona főjegyző képviselte.

Dr. Márkus Mihály püspök elnöki beszámolójában pozitívan értékelte a Magyar Református Világtalálkozó rendezvényét, ugyanakkor sajnálatát fejezte ki amiatt, hogy a találkozót szélsőjobboldali felhangok is kísérték, melyet a svájci HEKS nevében Andreas Hess, magyarországi megbízott is kifogásolt.

Dr. Görög Tibor főtítkár beszámolt az ez évi ökumenikus rendezvényekről, elmondotta, hogy az Ökumenikus Tanács 2001 első felében konferenciát rendez Berekfűrdőn a hazai cigányság helyzetével kapcsolatban. Az Ökumenikus Központ és Egyetemi Lelkészség kialakítása a lágymányosi egyetemi városban a megvalósulás felé közeleg, egy 5000m²-es telken kezdődik meg az építkezés. Az Ökumenikus Tanács internetes honlappal is rendelkezik: <http://okumenikus.lutheran.hu>

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat november 23-án tartotta Felügyelő Bizottsági ülését. Az ülésen szó volt a MÖSZ stratégiai tervének kidolgozásáról, az adventi kampányról, a soroksári központ megnyitásáról, valamint arról, hogy a MÖSZ 2001-ben, az árvíz sújtotta Olaszliszván, roma gyermekek számára egy felzárkóztatási programot indít. Egyházunkat a Felügyelő Bizottság elnöke, Orbókné Szent-Iványi Ilona képviselte.

„Dominus Iesus” elnevezéssel a vatikáni hittani kongregáció dokumentumot tett közzé szeptember 5-én. A dokumentumban foglaltak nem a II. Vatikáni Zsinat szellemében fogantak, miszerint, csak a római egyház használhatja az EGYHÁZ címet. A nyilatkozat meglepte a hazai protestáns teológusokat, és október 19-én az Evangélikus Hittudományi Egyetemen ökumenikus kerekasztal-beszélgetést rendeztek 3 püspök és 3 teológiai professzor részvételével. A vatikáni nyilatkozat hittani és egyházpolitikai időzítése érthetetlen volt a résztvevők számára, de határozottan síkra szálltak az egyházak közötti párbeszéd és együttműködés folytatásáért.

Dr. Szabó Árpád, kolozsvári unitárius püspök, 2000. október 20-án, a Nagy Ignác utcában mutatta be Váradi Péter Pál és Löwey Lilla **„Erdély-Székelyföld-Homoródi-dombság”** c. kötetét. A könyvbemutatón meghatóan szólott Bencze Márton püspök is szülőföldjéről, az esten közreműködött Soós Andrea előadóművész. Az összejövetelt emelte jelenlétével Balogh Zoltán miniszterelnöki főtanácsadó, dr. Fedor Tibor és Csallóközy Zoltán minisztériumi főosztályvezetők.

Az MTA Filozófiai Kutatóintézete egy találkozót tartott a tavalyi, nagyon sikeres Más-kép konferencia folytatásának előkészítése céljából október 25-én. Az ülésen részt vett Orbókné Szent-Iványi Ilona, akit ismét előadás tartására kértek föl.

Egyetemes Egyházunk november 18-án, Budapesten főtanácsi ülést tartott. Az ülés fő témája az új egyházi Alaptörvény megvitatása és elfogadása volt. Egyházi törvényünk lényegében véve a korábbi törvények átdolgozása, részben az erdélyi törvénykezés átvétele. Ezután az összes tisztségviselő mandátuma 4 évre szól, mindenki csak egyszer választható újra, az EKT-nak nincsenek választott tagjai, a gyülekezeteket a lelkészek és gondnokok képviselik. Az új Zsinatnak, ill. Főtanácsnak a tisztségviselőkn kívül 6 budapesti és 6 vidéki választott tagja van.

A Főtanács úgy döntött, hogy 2001. február 3-ra tisztújító Zsinatot hív össze, mivel a jelenlegi mandátumok 2000. december 31-én lejárnak.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Zsinata ez évben úgy döntött, hogy Győr központtal létrehozza a harmadik püspöki körzetet. Az újonnan megalakult Nyugati Egyházkerület püspökét, **Ittés Jánost** és **Dr. Weltler János** felügyelőt szeptember 23-án iktatták be hivatalukba. Az egyházvezetők életére és munkásságára Isten gazdag áldását kérjük.

Dávid Ferenc egyházalapító mártír püspökünk emléktábláját november 19-én vasárnap koszorúztuk meg. A megemlékezést Orbókné Szent-Iványi Ilona főjegyző végezte. Szász Adrienne segédlelkész Dávid Ferenc-idézeteket olvasott fel, a jelenlévőknek beszédet mondott és koszorút helyezett el **dr. Csapody Miklós** országgyűlési képviselő, valamint a XI. kerületi Önkormányzat egyházi referensei is méltatták Dávid Ferenc püspök és az unitárius egyház jelentőségét.

A beregi unitárius szórvány, hitéhez híven, civil szervezetei (Szabadelvű Protestáns Kör, Dandos Gyula Cigányegylet és a Balázs Ferenc Beregi Népfőiskola) révén is aktívan bekapcsolódik a helyi közéletbe. Október 23-án előestéjén megkoszorúzták a vásárosnaményi forradalmár, Kiss Sándor főtéri szobrát és a protestáns kör által elhelyezett főtéri 56-os emléktáblát.

A mátészalkai protestáns kör rendezésében 5 fős delegációval vettek részt a reformáció emléknapi rendezett ünnepségen, ahol **Dávid Ibolya** igazságügyi miniszterasszony volt az ünnepi szónok. Halottak napján Vásárosnaményban a Hősök terén megemlékeztek a hősi halottakról.

A debreceni unitárius egyházközség novemberi millenniumi ünnepségén műsorszámmal léptek fel (énekszám, szavaltat, köszöntő) így ápolják a testvéri kapcsolatot.